

VOLNÉ SMĚRY.

ZÁŘÍ.

ROČNÍK I.

SEŠIT 11.

OBSAH ČÁSTI LITERÁRNÍ:

B. K. Mádl: Z notic Jos. Mánesa.
Lothar Suchý: Portrait. — Fantasie
smutné, bezhvězdě noci. — Semper
idem.
Václav Maria Schwab: Novými prou-
dy. Studie k románu.
Kronika. — Zprávy umělecké. — Vý-
stavy. — Soutěže umělecké.

ILLUSTRACE:

Jos. Mánes: Růže. — Kytice. — Ja-
hody. — Diplom. — Prádělo lou-
tek. — Donauwörth. — Nádvoří
hradu v Norimberce. — Pohanská
věž v Norimberce. — Závěrní linka.
M. Aleš: Sv. tři králové.
Fr. Kaván: Z jara.
K. L. Klusáček: Vinařství. — Zahrad-
nictví.
M. Pirner: Studie.
Jul. Sobotka: Závěrní linka.

MĚSÍČNÍK UMĚLECKÝ = VYDÁVÁ SPOLEK MÁNES.

VOLNÉ SMĚRY vycházejí poslední pátek v každém měsíci o 3 arších. Roční předplatné obnáší 6 zl., poštou 6 zl. 40 kr., půlletní 3 zl., poštou 3 zl. 20 kr., Jednotlivé sešity prodávají se po 60 kr.

Péči a nákladem spolku »Manes«. — Vedou: Jaro Hilbert, K. L. Klusáček, Karel Mašek, Jan Preisler a Stan. Sucharda.

Zodpovědný redaktor K. L. Klusáček. — Administrace a expedice v Praze, v Tůních č. 8—II.

Literární příspěvky budte zasílány na adresu: Karel Mašek, Praha-I. Rudolfovo nábřeží čís. 83.

Z NOTIC JOS. MANESA. — Mám ve svém majetku dvě knížečky, nevzhledné, na pohled PODÁVÁ K. B. MÁDL. nepatrné, trochu rozviklané. Mnoho listů v nich je prázdných, několik je vytrháno. Na ostatních zbylých střídá se zběžné, někdy stěží čitelné, ba nerozluštitelné písmo, psané nejrůznějšími směry, s chvatnými náčrtky, neurovnanými, často přerušenými a neúplnými. Mnohé z nich na první pohled pouhé beztvárné čmáranice. A přece jsou mi obě knížečky milé a cenné a každý to pochopí hned, dodám-li, že všechno, co na sežloutlých již stránkách tužkou je črtáno, pochází z ruky Josefa Manesa.

Více nežli čtvrt století trouchniví jeho tělo v zemi olšanských hřbitovů: tak dlouho již tomu, co přervána, násilně a krutě, jeho dráha, tak dlouho již a přece, kdykoliv zpomeneme si toho mistra, rozteskní se duše, jakoby teprve včera došla zvěst o jeho smrti. Teď všichni víme čím nám byl, co značí jeho zjev v českém umění našeho věku a mnozí také vědí, že náleží Manes k mistrům, jejichž váha leží také v dílech, kterých nevykonal. Není mnoho těch, jež úplná, celistvá a zaokrouhlená vyslal do světa. A také mezi nimi je ještě řada takových, jimž na očích vidíme, že je vydal pro chléb vezdejší. Proto více nežli u kohokoli, u J. Manesa je třeba sbírat, kde který ještě lístek jeho rukou načrtaný a probírat se ve stávajících kolekcích jeho kreseb.

Nic nemá většího půvabu, než stopovati velikého umělce v jeho intimitě. Ne pro pouhou zvědavost, ale prostě, že v oněch jeho stopách, jím skryvaných a jiným tajených hnutí tvořivé a kontemplativní mysle nalézáme nejednou klíč a ukazatele k jeho zámyslům a vykonaným dílům. Proces uměleckého tvoření je složitý, to víme dobře, a jeho výsledek není věcí, kterou jediný a zběžný pohled je s to odhadnouti. Nejednou ocenění, správné ocenění díla vyžádá si práci, jejíž kvantita není o nic menší, nežli kterou tvůrce byl na jeho vyvedení byl vynaložil.

Menší z obou knížek je mi milejší a je také cennější, je intimnější a význačnější nežli druhá. Hned první stránky zaujmou, neboť patří k Rukopisu. Droboučné postavy žen jsou tu načrtány a v jejich stále měnivé pose, v jejich měnivé výraznosti prozrazuje Manes, kterak hledal a zápasil. Jeho první biograf — Ed. Herold — vypravuje, že Manes svoje náčrtky, ilustrace stále množil, dlouho neuspokojen a na konečné formě

neustálen. Zde jsou stopy této mučivé práce. Jak v jeho hlavě se rodily a rojily, ve chvatných záblescích před jeho vnitřním zrakem kvapící, zaznamenává je tužkou na papír. A jsou to ideje právě pro ony písně, jež nikdy k definitivnímu vydání nedospěly, myšlenky ilustrační k Růžii, Kytici a Jahodám. Šimáčkovy vydání Rukopisu obsahuje jen ku prvním dvěma větší pérové a tušové náčrtky: Jahody vyšly tam na prázdno.

RŮŽE.

Čtyřikrát hledá J. Manes na první stránce knížky výraz bolu, tužby, ždání, pro vzdech dívčin k Růži. Tu sedí, tělo bez vlády a vůle, všechna se rozplývající teskným žalem, hlavu k rameni, neb o stěnu opřenou, paže skleslé. Je v sebe shroucená a fysicky sebou nevládne. Rovněž čtyřikrát pokouší se o Kytici. Nahá a půvabná dívka vystupuje z jasných vln potoka, z nichž kytici vynáší; nebo sedí na břehu potoka, pohlížeje na květy a měkký stín zelených křovin klade se jak průsvitný závoj na její vnadyplné tělo; nebo zase stojí v té půvabné vlnité pose, jakou Manes miloval a hovoří oči-vidně ku hrstce květů, kterou v ruce drží.

O stránku dále jeden, dva, jedenáct náčrtků k dívčici Jahod:

Zadřeše si ostré trní v bělitzu nožicu.

Klečí, sedí, polo kleče, polo sedě obrací trup i hlavu k raněnému místu, snaží se pozorně trn z bosé paty odstraniti. Mnohé ty postavy jsou

nahé, na jiných šat sotva několika čarami naznačen. Nešlo tu ještě mistru o konečný obraz. Co hledá, po čem vnitřní zrak jeho pátrá, je posa, plastická, výrazná, pěkná ve své složitosti linií a tvarů. A také ji našel. Jednu z těch drobounkých, miniaturních postav obrysnul oválovou čarou a připsal k ní slovo vlastní spokojenosti. Ale k dalšímu vykristlení ani tu nepřišlo.

Motivy Růže a Kytice přešly v další, větší a provedenější perové a tušové kresby. Z Kytice, z oné stojící postavy dívčí na zeleném pozadí stromů a křoví v mé knížce, zmizel jen později onen trochu teskně melancholický výraz, který celou posou prochází. Veselejší, laškovnější ton zvučí v náčrtu Šimáčkova vydání. Dívka nad Růží žalostnicí podržuje zde stejný motiv posy abandonnée, jen že je v profilu tak usazená, že jí ani do tváře, slzami zvlhlé, nevidět. Rusalka z Jahod, v tom pěkném skladu linií a podajně

KYTICE.

měkkém ohybu nahého těla, utkvěla jen na letmé té skice, načrtané na rychlo snad někde jen na kavárním stolku.

A ještě dále pokračují myšlenky k Rukopisu. Tu svalnatý muž zvedá štít vysoko nad hlavou a ve svislé pravici třímá mlat k ráně pohotově, jinde leží Luděk na znak povalen pod štítem, který těžká zbraň Zábojova rozpoltila . . .

J. Manes byl romantik, pravda, jeho mysl byla plná vidin, světců, heroů, rytířů, rusalek, amoretů. Manesovo umění v nejvlastnější své podstatě nese se velkým, lapidárním, dekorativním stylem. Ale obojí má své kořeny ve skutečnosti. Příroda, svět kolem umělce jest jeho živnou půdou a v tom leží jeho síla, přesvědčivost a důraznost jeho díla, že jsou to zjevy skutečného života, zjevy, jejichž žilami probíhá vřelá krev, jejichž tepna bije, oči svítí a líce se rdí, které, prosedše tvořivou výhni umělcova ducha, objevují se pak v nové, ušlechtilé kráse a povznesené životnosti.

Obě náčrtkové knížky ilustrují také tuto významnou stránku Manesova umění, dokládají, že ruch skutečného, proudícího života se ho dotýkal, že naň pohlížel láskyplným okem malíře, který jej pochopuje, téměř laská, který se hrouží v jeho intimitu, v jeho pitoreskní půvab. Notiční knížka jej provází všude a obsahuje sledy těchto zevních i vnitřních dojmů.

Z večera kráčí Manes procházkou po břehu Vltavském. Slunce právě zmizelo, zapadlo někde

za vrchy, tvary kraje jsou pouhé barvy a tony. Žluť nebe při obzoru přechází ve výši ve fialový transparentní nádech, který se odráží v široké třpytivé hladině řeky, v jejímž středu tmavá, oparná silhueta loďky s houfcem lidí tiše se ku předu vesly táhne a šine. Daleký hřeben

chlumů v pozadí lemuje břeh, a jejich tmavý, teplý, šeděružový ton končí dole při ztemnělém okraji vody a houštině ji lemujících stromů ve hluboké a teplé šedo-zelené barvě. S pravé strany vystupuje strmě a příkře skála velmi hlubokého a teplého tonu. Letmo načrtává si Manes sytý obraz kraje zalitého tajemným šerem padajícího večera a chvatně poznamenává si slovy, ne barvy, ale jakost a intensitu tónů, v jakých se ztápí voda, stromoví, hory a skály. Barevný a světelný efekt jest dominující dojem, kterým tento ztichlý kraj na oko, mysl a duši umělcovu působí, který je mu tak cenný, že si jej mocí otiskuje v pa-

měť a upevňuje několika rysy a slovy na papír.

O chvíli před tím patrně zabavoval jej zjev jiný, plastičtější. Na stránce předchozí nahý převozník pošnuje tyčí ke hloubce řeky svoji loďku, na jejímž okraji, nohy do vody, sedí nahá žena, chystajíc pohroužit se do chladivých vln.

Jindy potuluje se umělec mezi domky kraje města nebo v zapadlé ulici a hravé děcko zastavuje jeho krok. Co viděl, rychle tužkou čmárá do knížky: »Prádlo loutek dobré hospodyňky.« Tu stojí drobná postavička, ruce v boku. V míse

JAHODY.

vymáchala prádlo své loutky, která bez šatu leží u jejích nohou, a rozvěsila je na šňůře k usušení, jak u velkých pradel vidá. Že to je obrázek viděný, ve skutečnosti nalezený, dotvrzuje poznámka Manesova, doplňující nejasnost a neúplnost kresby: »provázek je na jednom konci upevněn na klíče dveří« . . .

V jiné chvíli kmitne se mu hlavou obraz, vlastně jen idea hotového obrazu. Nekreslí ji, jenom slovy notuje v krátkých větách do knížky:

»Koupající se chlapi a děvčata v stáří od 1 do 15 roků.

»Těž matky na břehu děti myjící.« — »Těž závody selských hochů, ujíždějících od brodu, ponejvíce na hnědácích; s těchto řine se voda. První z nich vyhazují prach i zem. Jak jsem to u Pardubic viděl. — Těž jako stafáž děvečka vedoucí krávu, která se jíti vzpírá. Těž skot.« — »Mne jako pocestného, který se zastavil.«

Velké, historické, alegorické komposice Manesovy utlačily paměť jeho drobných genrů. Neprávem. Jsou to arci jen po většině drobné obrázky intimní scény dvou, tří osob, často v rokokovém kroji a v osvětlení romantického večera, ale plny půvabujemnodeché a hlavně jemnocitné poesie, prosté vši anekdotické příchuti, životné a malebné toliko. Je to pole, na němž se Josef Manes loktem do-

DIPLOM.

sedí celá zabořená v široké lenošce. Je pohroužena do čtení. Ze změti čar letmo sem tam se křižujících nevyniká dosti podrobností, přece však možno v ní vytušit okolí tichého budoaru let padesátých. — Pak tu sedí jiná, dívka či žena, nohy pod vydmoutou krinolinou zkřížené, hlavu k prsoum skloněnou a za křeslem stojí komorná, jejím účesem zaměstnaná.

A zase se střídají slovy zachycené ideje obrazů a cyklů. Zde některé z nich:

»Tři Gracie sypou květy na mladého Rafaela nebo na mladého malíře. Pod oblakem, na němž ony sedí, atelier (jen vrchol podstavce, aby bylo naznačeno místo; jakoby se v atelieru chtěly zjevit).« A k tomu poznámka: »Gracie z náčrtku ku »Věži dluž-

PRÁDÉLKO LOUTEK.

DONAUWÖRTH.

hé jako poletující nahé děti nad příslušnými scenami dorostlých.

Pak zase jako skupiny starců, lidí zralého věku, jinochů, děvčat a dětí. Bez těchto drobných postaviček zřídka se J. Manes při svých alegoriích obejde. Všady se zjevují, všady vnášejí světlo a radost do vážných a pathetických komposic, často přebohatých různými myšlenkovými vztahy. Tak na jedné stránce knížky následující záznam:

»Titulní list alba.«

»Uprostřed Uměny (dětské postavy). V předu stojí herold Uměn troubící (jako vyzvání k umělcům). Několik Uměn v pozadí, snad se rvoucí. Kolem v ornamentu umělci různých krajů i oborů — chudí — bohatí — pietisté — zátiší — naslouchající — hrdí — z map svých se radující. Na zemi naznačit Uměny, vztyčující milník (směr) a jak se při tom do sporů dostávají a spolu se potýkají. Na milníku stojí psáno: »Cesta ku pravému a správnému umění.«

*

Modrá, oválová vigneta na vnitřní straně

níků«, tedy z oné tušové romantické kresby v Rudolfinu, kde mladý umělec, nežli do žaláře vstoupí, s Graciemi se loučí.

Četné jsou poznámky o Ročních počasech. Jednou si je Manes představuje jako děti v královských pláštích, se žezly v rukou; podru-

jasně zelené desky druhé knížky nese jméno firmy, kde J. Manes tuto byl koupil: C. Doll v Mnichově.

Mladý umělec chystá se na cesty; odchází z Mnichova do rodné vlasti (r. 1848), ale ne přímou čarou. Chce navštívit několik měst, shlédnouti jejich památky. Ovšem že památky středověku. Tenkrát, v plném proudu historické romantiky, zabavují jej Petrarka, postavy A. Dürera, Lukase van Leyden, výjevy z jejich života, epizody, anekdoty, které vtěluje v obrazy. Chystá se na cestu domů, ale zároveň na cestu studijní. Na rubu desky poznamenává si řadu utensilií, kterými třeba se mu vyzbrojit: krabici s barvami vodními, papír k prokreslování, vosk k jeho připevnění a pod. Na druhé desce řadu různých jmen, očividně osob, na něž byl mnichov-

skými přátely doporučen, aneb se s nimi na své potulce setkal. Třeba že mladý Manes kreslí kde právě nazdařbůh knížku rozevřel, třeba že náčrty nejsou v pořadí cestovním za sebou, přece je možno vyznačit hlavní body cesty, jak za sebou následovaly.

Z Mnichova na severozápad do Augsburgu. Dvě studijní skicy dosvědčují jeho

pobyt v tomto říšském městě: dispozice a dva detaily románských bronzových dveří dómu a tři krojové náčrty z některého obrazu staroněmecké školy v obra-

zárně. Z Augsburgu do Donauwörthu. A hned při vstupu do města se zastavuje u brány, kde jej upoutá-

NÁDVOŘÍ HRADU V NORIMBERCE.

POHANSKÁ VĚŽ V NORIMBERCE.

vá malebné seskupení a sdružení domků, jimž vysoká, hmotná věž branná se schodovitými štíty vévodí. Zdá se, že asi nejdéle se Manes zdržel v Norimberce. Pochopitelně. Do dnes působí na cestovatele sebe prostšího město nad Pegnicí svojí středověkou malebností, svým romantickým půvabem, svým zkamenělým obrazem dávné síly životní. V letech čtyřicátých, v plném záchvatu romantiky, musel býti dojem na mladého umělce ještě mocnější. Nádvoří zámku, zvedajícího se nad starobyloou změtí vysokých a nízkých staveb města, s jeho okrouhlou věží a pětibokým Lugiuslandem načrtal si Manes ve dvou obrazcích do knížky. Pak prochází se městem, vstupuje do kostela sv. Sebalda, kde kreslí ornamentem bohatý vlys obloučkový, sloupkové emporie uvnitř a j. Vchází do domů soukromých a v Tucherově kreslí velká gotická kamna v celé dispozici a některých detailech.

Cesta jeho jde dále na sever, Bamberkem, kde v dómu jej zajímá v arkádách zazděný náhrobek tak, že si všechny jeho profily kreslí a polychromní podrobnosti k jeho náčrtu připsuje. Odtud do Chebu, kde na jednu stránku v obrysu načrtnul si »Wokno toho Pokoje, v kterém byli poručníci Waldsteina zabyly —« čtyřsloupkové romanské okno falce Bedřicha Barbarossy.

Kus archeologa vězí tedy v mladém malíři. Architektonické formy, historické kroje, středověké sochy madon, stará zbroj, vše se mu zdá býti potřebným pro jeho budoucí obrazy. Ještě jest v zajetí mnichovských romantiků. Ale pojednou mezi antikvitami v obrysech načrtnutý obrázek: Mladá matka s dětmi v širokém výklenku kolečkového okna. Ovšem po-

střehneme v kroji nadité rukávce a také úprava vlasustojícího chlapce prozrazuje, že Manes přenáší rodinný tento výjev do šestnáctého věku. Nemohlo být jinak v tomto okolí.

Tyto kresby mají jinou fakturu nežli náčrty první knížky. Listy této pokrývá obratná a lehká ruka, měkké jsou linie, měkké stíny, prohýb čar a jejich mluva mají již plnou zralost a mistra vyspělost, který tři, čtyry leta před tím na své cestě kreslil pevně sice, ale poměrně dosti těžce a tvrdě i tenkrát, kdy jako při obrázku matky s dětmi, nešlo právě o archeologickou přesnost a správnost.

*

Obsah obou knížek není vyčerpán, jen naznačen. Připojené reprodukce doplňují z části ještě, ale také ne úplně, co tu napsáno. Přece avšak myslím, stačí to, abychom aspoň na okamžik nahlédli v duchovní intimitu našeho velkého mistra, abychom seznali, jak jej co kdy zaměstnává, jeho mysl, třeba jen ve chvílkovém zablesknutí, zabírá a upoutává. A nejsou to vždy jen a jen myšlenky malíře. Také co člověk ušlechtilého ducha, jemuž se všednost a nízkost protiví, vyslovuje se tu Manes v aforismech. Jeden zní:

»Fata morgana připomíná nápodobující umělce, kteří mají tento zjev za vlastní fantasi. Ta však jest jen zvráceným obrazem cizého původu.«

Druhý vyznívá ještě ostřeji, jak svištící ocel:

»Řád. Prodat něco své duše, to nic neboli — ostatek zbyde pro domácí potřebu.«

Dvě malé knížky, na pohled nepatrné a co tu přece z jejich stránek všechno mluví a vyznívá!

16. VII. 1897.

PORTRAIT.

Ten portrait nádherný! Tyář tvoje bledá,
již tichá záře jakás rozlita,
jak fantom snů mých z pozadí se zvedá,
jež šerem těžkým spito do syta.

Jak výhně plamen v polibku by dlouze
tu s šerem měsíční se noci slil . . .
ó Rembrandt jistě v neurčité touze
by nad portraitem tím se zamyslí!

A oko, z něhož vyzvídavě hledí
svit jakýs vlhký, teplý, intimní . . .
ó jaká propast mrazivé to šedi,
v níž rudé západy zřít podzimní.

Ó démone, ó světice má bílá,
já mohu sšilet při myšlence té,
že jednou by, »hle, to má matka byla,«
rty mohly šeptnout mého dítěte!

FANTASIE SMUTNÉ, BEZHVĚZDNÉ NOCI.

Opilí, vyžilí fauni
mé sklepy přepadli
a potměšilí clowni
mé zámky vykradli.

Jak žebrák v noc jsem vyšel
z bývalé nádhery
a za sebou plížit se slyšel
snů chorých přišery.

A řekl jsem: Konec! Ba ano!
však nebojím se víc,
nechci už žádné ráno,
nechci už nic, už nic!

Necítit, nemyslit, nežít,
netoužit, neblouznit,
necítit, nemyslit, nežít,
ba ano, chci konec, chci klid.

A zřím: mé vzpomínky blednou,
myslím, teď hasne i cit . . . ?
A přec, jen ještě jednou
smět jitro pozdravit!

Ach jitro . . . A ono vzplálo!
Jak děkovat za jeho svit!
A ku štěstí stačí tak málo . . .
chci žít, já musím žít!!

SEMPER IDEM.

(Motiv z G. d'Annunzia)

Šer, ticho. Z daleka, z daleka,
jen z dálky tajemné tony . . .
či duše jen tuší ty zvony . . . ?
A klid! A nikde člověka.

Západ své barvy prohýřil
tam daleko, daleko, v dáli . . .
Ach . . . náhle se krvavě zapýřil
a reflexy rudé v něm vzplály.

A vůně, vůně! . . . Ach, již vím,
tak ve snech mých voněly růže . . . ?
Ne! Nekloň své rty ke rtům mým,
netul se ke mně úže!

Ten nervosní náhle, trpký bol:
Máš ty mé dojmy? Mně mizí
všechno co cítíš, co ty zříš kol!
Ó jediná, drahá . . . a cizí!!

LOTHAR SUCHÝ.

NOVÝMI PROUDY. — STUDIE K ROMÁNU. — NAPSAL VÁ- CLAV MARIA SCHWAB.

Kdo je vinen tím slabým poměrně postupem
otázky ženské? Muži sami chtějí hospodyně, spo-
řivou spíše, než inteligentní ženu, která by za-

jisté dovedla lépe dostát svému úkolu nežli žena
bez intelligence. Hovorka je prototypem takových
mužů. Žena ať je se stará o jeho pohodlí, o jeho
mlsný žaludek, o jeho límečky, o přišití jeho
knoflíků, ať je schopnou a dobrou rodičkou a ať
si děti odchová ve zdraví podle starého dobrého
pravidla. A tak to jde dále, věk za věkem. Tím

je muži vyhověno. Ale učinit ze ženy bytost sobě úplně rovnou, která by měla nejen schopnost zaujati místo v srdci, nýbrž i po boku mužově vždy a všude, po tom netouží. Doma se mnohý ženě koří, v kanceláře jí povrhne, doma se jí dvoří, ve spisech ji neuznává za schopnou a vytrvalou v poznávání toho, k čemu sám se dopracoval.

Ne, takovou ženu on si nevyhledá, byť by měl kráčet sám tím životem jako bludný rytíř. —

Professor mávl rukou před se, zapuzuje ten smutný ohraz starého mládence, který mu Olga zavěsila před oči a sáhl po knize, chtěje pokračovati v přerušené ráno lektuře. Přečetl několik řádek, musil však čísti znovu. Nebyl dosti kliden. Mezi řádkami mihal se mu brzy obraz Olgy, s těma zarosenýma očima, loučící se s domovem, s Prahou, brzy zas tvář Anežčina, uzardělá, něžná, plná odříkání... A zase Olga v šeríkových šatech tak krátkých, s taškou na ruce...

— Co z ní bude? Co z ní bude? Pošlou ji do Vídně. Vídeň se svým veselým, pohyblivým

životem bude prostředím, v němž její duše, jako vosk vnímavá, zachytí jistě to nejméně dobré, nejméně prospěšné.

Znal Vídeň z vlastní zkušenosti a z vyprávování. Kroutil hlavou, zpodobňuje si Olgu, stojící v modním skladě za pultem, fešnou, s koketním úsměvem, s pokorou v mírně sehnuté šíji prodavačky, s nejnovější účesem anglickým, viděl její prsty dlouhé, dráždící svou stkvoucí bělostí a bál se pohleděti v její oko, v němž tušil onen zvláštní lesk děvčat, vidoucích se obdivovanými v každou hodinu, v každé době dlouhého dne, ztráveného v závodě...

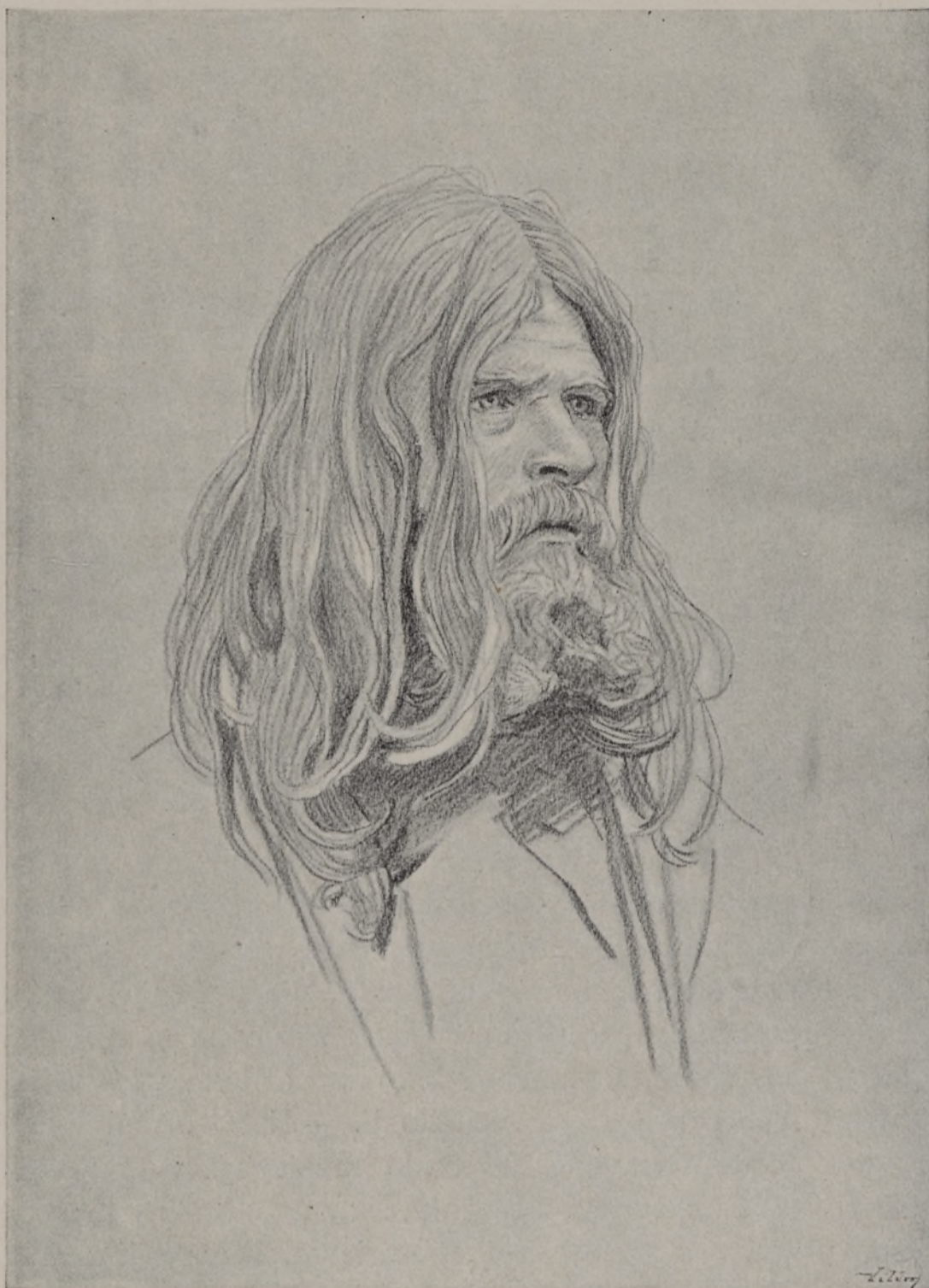
Co z ní bude? Bylo by mu trapno, viděti ji úslužně roztomilou a povolnou za pultem skladu, tak sladce nakloněnou ku každému otřelému vtipu, ku každé nehledané pokloně, tak stejně uzardělou a nepřírozeně upejpavou... Snad si líčí její budoucnost příliš černě — napadlo mu — ale kdo ví? Chtěl by přísahat, že mravní názor její se shoduje s většinou dnešního světa, a že nebude dosti obrněna vůči bezcenným lichotám —

M. ALEŠ.

SV. TŘI KRÁLOVÉ.

M. PIRNER.

jak ostatně sama se přiznala — a lačným úsměvům, že nebude dosti ostražita, aby rozpoznala výboj poctivce od výboje lháře a lichometníka . . .

Nebylo v něm více neklidu žárlivosti, cítil s ní jen soucit, hluboký soucit. Byl účasten osudů té dívky, jako dávný přítel, který by nerad viděl její — zkázu . . .

Nezdálo se mu, že by bylo v srdci jeho dosud lásky k ní. Tu již pohřbil dávno. Bylo v něm jen toho soucitu více než obvykle a to shledával zcela přirozeným vzhledem k jeho dřívější náklonnosti, třeba jen v srdci studenta vypučelé. O tom byl již přesvědčen úplně, že je konec mezi nimi, nenalézaje vznětů k ní žádných, ježto nenašel porozumění u ní. Uzavřel se vůči smyslnému kouzlu, které z ní sálalo, tryskalo, vyšlehovalo . . .

Odejde, dobře, bude aspoň kliden a bude se moci oddati svým myšlénkám . . .

Staněk natáhl se na pohovce a zavřel oči. A byl by snad usnul, kdyby ho nebyl vyrušil právě do pokoje vstoupivší Hovorka.

»Aj, ty už spíš? Dnes nesmíš ještě spát. Oslavíme zásnuby! Co tomu říkáš?«

»Gratuluji ti k zasnoubení a přeji, aby ti bylo ještě volněji v kruhu tvé budoucí rodiny než v mojí společnosti.«

»Nu a což ty, nebudeš následovat mého příkladu?«

»Nemyslím na to«, mávl rukou Staněk odmítavě.

»A kdy se chceš rozhodnout, ne-li teď, dokud jsi mlád a ženy touží po tobě?«

»To je mi k smíchu. Hledám u ženy více než touhu po lásce a manželství.«

»To bys musil takovou ženu jít hledat na měsíc.«

»Nenajdu-li ji, dobrá, půjdu dál životem sám.«

»Jak jsem řekl, jsi egoistou, který v sobě vidí boha, dokonalost samu a jinými pohrdá. Proč pohrdat ženou, která chce obětovat život svůj za drobet přízně naší.«

STUDIE.

»Nepohrdám jí, vážím si účelu manželství zdárného. Nemysli, že s Tolstojem neuznávám potřebu manželského sbydlení. Nejsem asketou, ale nechci být epikurejcem, nejsem také sobcem, žádaje ženě týchž práv, týchž vymožeností, která jsou pro mne určena. Jsem individualistou, budiž, ale žádným dravcem ani lupičem.«

»Ať tak nebo tak, jsi přec jen utilitaristou.«

»Každý člověk je v jisté mezi utilitaristou. Nežádám však těch výhod jen pro sebe, snažím se prospěti i jiným. Můj — chceš-li — egoismus, který si žádá stejné míry citu a duševního snažení u žen jako u mužů, dosáhne-li cíle svého, spěje k naprostému splnutí, při němž pak láska, sympathie obětování se rozumí samo sebou a je přirozeným jeho důsledkem. Možno, že život nám jednou ukáže kdo byl větším altruistou,

ty-li se svým nezištným jednáním nebo já se svým individualismem?»

»Nechci dnes rozvádět hádky. Srdce mé vzpírá se dnes všem sporům. Chtěl jsem tě pozvat k mojí pitce na oslavu našeho zasnoubení s Anežkou.«

»Děkuji ti, jindy snad, dnes jsem však nějak nesvůj.«

»Zůstanu tedy u svých.«

Professor toužil vyjít na chvíli ven, aby trochu pookřál. Nechtěje však Hovorku urazit, zůstal doma a šel spat. Dlouho však povaloval se na loži. Bylo mu nějak nezvykle úzko mezi těmi stěnami pokojíčku, kam doléhaly vzdechy milostných tuch a probuzených vášní . . .

V.

Svatba Hovorkova brzy se odbyla. Hovorka pospíchal a nevěsta souhlasila. Výbava byla ušita, ležela připravena již několik let ve dvou asi bednách. Na některých kusech znáti bylo začáteční pokusy vyšívání mladinkých sester, jiné se zas vyznamenávaly uměleckým provedením a svědčily o pilné a skutečně zálibné práci.

Svatba odbyla se tiše, bez hluku a bez širší účasti. Odbyla se bez svatební pouti k toužebným břehům Italie, odbyla se i bez podpisování svatebních smluv a bez řečí dojemných, po většině hloupých, ale za to se neodbyla beze slz, jimiž vlhly oči nevěstiny i Olinčiny, která visela dlouho na šíji nevěstině, nechtějíc se od ní odtrhnout . . .

Rostla s ní, cítila v ní jakousi oporu přes svou resolutní povahu a energickou živost. Od té doby, co ji spatřila opřenu o loket muže, vyklíčila jakási zlá předtucha v její mysli, že nebude již tak šťastnou a spokojenou, jakou byla, pokud se mohla se vším svěřovat sestře. Od té doby pocítovala jakousi odvadlost v duši, cítila jakousi bázeň, ač nevěděla proč a čeho se bojí; k tomu měla se loučit s domovem. Půjde do Vídně. Co se dříve natěšila na tu Vídeň. Věděla toho tolik povídat o Vídni sestře a těšila se na ni, jako na něco, co nám slibuje rozkoš. A hle! Dnes se toho bojí. Skoro by tam raději ani nejela. Ale není pomoci, musí . . .

Studovat že má, miní pan Staněk. Ó jak by teď ráda studovala, ale zde, v jeho společnosti a ve společnosti Anežky. Jí by se svěřila, ó že

se jí dříve o tom nezmínila! Teď je pozdě již! On jí opovrhne, řekl jí to nejednou, dal jí to nejednou vycítit. On ví dobře, že by to s tím studováním u ní špatně šlo. Studovala by! Raději by se mu pověsila na krk a dívala by se mu do očí . . .

Dnes u nich naposled spí. Zítra se vystěhuje. Půjde tedy současně s ní. On do jiného bytu, ona do — Vídně. Proč je tak brzy osud rozvedl, sotva je zas seznámiv. On bude pokračovat ve svých studiích, má toho ještě mnoho před sebou a ona ještě ani nezačla! Ono je to konečně pravda. Tak se vdávat jako Anežka, jaký to vlastně život? Sedět doma a starat se o domácnost? To-li ženě stačit má? Ona se raději ani nevdá. Do kláštera se dát zavřít? To by si také rozmyslila. Nic takového! Půjde do světa a užije své mladosti. Do Vídně! Jaký to bude rozkošný život!

Unášena trpytnými myšlenkami na veselý život bujného velkoměsta, kreslila si Olga v duchu dle vypravování přítelkyň různé obrazy té Vídně; koncerty, divadla, chantanty, plesové síně byly prostředím lákavým, v němž slibovala si mnoho, co dosud nepoznala, čeho dosud byla vzdálena. A což práce? — napadlo jí. — Nebo o tom byla dobře zpravena, že bude musit být v té Vídni také užitečnou. Maminka říkala, že bude v krámě stávat a obsluhovat obecenstvo. Dávala jí rady, jak se má chovat. Ona ví, co bude dělat. Strýc je bezdětný a bohatý, zalichotí se mu, aby ji přijal za vlastní a snad se pak vdá.

Bláhové, ale blažící sny pálily jí v mozku, uvádějíce krev její žil do varu. Rozčilovalo jí to. Hlava a oči jí hořely. Vstala a popošla po pokoji. Stmívalo se již, matka usnula na pohovce. Sestra připravovala večeři v kuchyni. — Hle, jak se tu Anežka má! Vaří, vaří, zase vaří. Večer přijde muž, navečeří se, poví jí, co je nového ve městě, pak si sedne, bude kouřit a popíjet, a ona posadí se jemu naproti s punčochou nebo s háčkováním v ruce. Takový život — hu!

Olze počínalo z toho být ošklivo.

Ona takovou nebude, to tak!

Vidouc však sestru u plotny všecku rozpálenou, zadívala se se soucitem na ni, a přikvapivši k ní, nemohla se zdržet, aby nepřitiskla ty do červena rozpálené tváře sestřiny ku svým . . .

»Anežko, jak je ti?« ptala se soucitně.

»Dobře, zlato, dobře. A co tys dělala?«

»Nic« pohodila hlavou Olga. »Myslíla jsem zas na Vídeň.«

»Tak vidíš, zítra tě už ztratíme. Ale to ti povídám, ať mi hned píšeš, jak se ti tam vede.«

»To víš, že budu.«

»Řekni mi upřímně, holka, těšíš se tam?«

Olga se chvíli zamyslíla, pak řekla však odhodlaně: »Těším.«

»Tam se ti nebude stýskat.«

»Nebude, snad.« —

A odběhla hned zas na chodbu, nemohouc zadržet pláč, tlačící se v oči plnou silou . . .

Chtěla se ještě rozloučit s panem professorem. Časně ráno odjede. Přípravy na cestu již odbyla. Dlouho nemohla se dočkat jeho příchodu. Sestra byla u svého muže v zadu v pokoji. Bavili se tam čtením. Olga byla tomu ráda, že mohla odejít. Sedla si v kuchyni na lavičku a čekala . . .

Staněk přišel, otočil klíč ve dveřích.

Přítmí červnového večera ulehlo na sporný nábytek jeho pokoje. Otevřel si okno, aby pokoj čerstvým proudem vzduchu provětral.

— Dnes tedy naposled. Zítra již bude v jiném bytu.

Vyložil se z okna, aby se ještě naposled zahleděl na zelené stráně. Z dola zněl k němu smích a šepot pozdních passantů. Zpozoroval několik zamilovaných, vedoucích se v úzkém dotyku, ruku v ruce, služky, šťastné ve společnosti svých milenců. Ten drzý občas smích a brutální výlevy citů opojených milenců jej zarážely. Hle — pomyslí si — ti lidé nejsou tak úzkostliví ve volbě svých družek. Netouží po jiném než po chvilce opojení. Nic jinak než jako ta zvěř, samec dychtí po samici, cítě v sobě přebytek síly plodivé. Ukojení touhy tělesné je cílem takových lidí — k tomu stačí jim žena. Jak nízko je ceněna! Dojde-li konečně i taková žena k tomu poznání, že má býti muži více než otrokyní jeho přemoci?!

Smyslnost ženy je jejím neštěstím, její kletbou. — A opět zatanula mu na mysli postava Olgy v sadech na »Nebozízku«, dýšící smyslností probuzenou, uchvacující, jíž mu suggerovala pocit zamilovanosti. Cítil opět její přítomnost, její dech, ale bránil se mu . . .

A když se obrátil stála u něho. Byl překvapen . . .

»Nelekejte se, pane professore, jdu se s vámi rozloučit.«

»Opouštíte tedy spolu domov.«

»Spolu? — Rozcházíme se, a to vás při tom nejvíce blaží, vidíte?«

»Což myslíte, slečno, že jste mi tak protivnou? Nerozumíme si prostě.«

»A neporozumíme si nikdy.«

»Nikdy víc«, myslil si, vzpomínaje na Poěova Havrana.«

Když mlčel, pravila:

»Přála bych si jen poznat tu, která dojde vaší milosti.«

»Pah!« mávl rukou. »Nedělám si přece žádných utopií, chci jen, aby žena, která má jít se mnou po té pouti životem byla —«

»— jako bohyně«, přerušila ho Olga.

»Ne, slečno, mýlíte se. Ale nesměla by být takovou —«

»— jako jsem já, vidíte?«

M. PIRNER.

STUDIE.

»Neřekl jsem to; ale jako je většina dnešních dám.«

A vzav do ruky knihu Prevostovu, již náhodou měl na stole, ukazoval ji Olze: Nesmí být takovou na příklad, jako ji líčí spisovatel zde.«

»Půjčte mi knihu, prosím, abych věděla, jakou nemám být.«

»Chcete-li --«

»Přečtu knihu ještě dnes.«

»To nečiňte, Můžete mi knihu poslat. Času dost.«

»Chci to vědět hned, chci vědět, jak jsem hrozná, že mnou opovrhujete.«

»Vy mi opět nerozumíte. To jsem neřekl. Protestuji slavně.«

»Pošlu vám knihu zítra. Děkuji vám zatím a přeji vám dobrou noc.«

Podal jí ruku. Dotkla se lehce ruky jeho a opustila pokoj. Takové bylo jich rozloučení...

Druhý den, když se pan professor poroučel, opouštěje byt, doručili mu Hovorkovi knihu, již včera Olze zapůjčil v papíře zabalenou...

Tušil, že ji kniha popudila. Otevřev ji doma, našel mezi listy dlouhý proužek papíru, na němž drobným písmem Olginým bylo zběžně načrtáno: »Pane professore, vy jste k smíchu.«

Sežmolil papír v prstech a zakabonil se. Zlobil se, zlobil, doufaje, že odhalil v srdci Olině aspoň jednu strunu lepšího zvuku, jemnějšího záchvěvu, ale takhle poznal, že se mýlil, strašně mýlil...

Část druhá.

I.

Od té doby, co byla Olga z domova, nenavštívil professor dosud novomanželů.

Dům jejich stal se mu nyní cizím...

Hovorka změnil svoje chování, oženiv se. Mezi svobodné nechodil a do hospůdky, kam dříve někdy k večeru u veselé společnosti zasedali, nepřicházel teď nikdy professor. Najav si pěkný byt na nábřeží Palackého, oblíbil si jej tak, že se mu zdál pobyt doma lepším a prospěšnějším.

Zabral se cele ve své studium oblíbené, maje teď, stav se nedávno skutečným učitelem gymnasijským, více klidu a času. Často přerušil čtení

svých oblíbených autorů a obracel pozornost svou do vnitř, studuje a probíraje svoje nitro. Každý den věnoval kolik hodin studiu tomu, které stupňoval a rozšiřoval. Otázka ženská byla ovšem jako vždy zamilovaným jeho předmětem. Vzpomínal při tom na Olgu. Olze snaží se dokazovati potřebu vzdělání ženy. Neuznávala potřebu toho a vzpírala se jeho snahám. Čeho žádal od ní? Aby si pomohla dobývat práv, jež jí náležela a bojovala za ně po boku mužově. Tím přál jí dojista jen toho, přisuzoval jí osobnost, připouštěje myšlenku na sloučení s ní.

Nedala si říci, byla to její vlastní vina. Ostatně, kdo ví, byla-li by s ním šťastna, kdyby se byl dal navést pouhým vnějškem a připoutal ji k sobě. Později poznala by teprve propast, jaká mezi nimi zeje. A což krása? Na dlouho-li může pouklati k otrocké oddannosti člověka rozumně smýšlejícího? Olga nemůže jej vinit z egoismu, jednal jen opatrně k vůli ní. Snad ji zachránil před zkázou, snad ji uchránil před mukami, které by byly po jeho boku číhaly na svou oběť?

Jinak neobíral se nikdy obrazem Olgy. Neslyšel o ní ničeho. Jen jednou dověděl se od Hovorky, že Olga je ve Vídni šťastna, že často píše domů. Hovorka vyřizoval mu i pozdrav od ní a zval jej, aby se přišel přece jednou k nim podívat, je prý všem divno, že dosud u nich nebyl návštěvou. Staněk přislíbil sic, nešel však k Hovorkovům, odkládaje návštěvu ze dne na den.

Uplynuly snad asi čtyři neděle od té doby, co se setkal s Hovorkou, kdy se mu nahodilo jít ulicí Žitnou, kde bydlili. Vešel tam.

Sama mladá paní mu přišla otevřít, přišouravši se po chvíli ku dveřím. S uzarděním vedla jej do bývalého jeho pokoje, který nyní byl určen za »lepší« pokoj, kde přijímali návštěvy.

»Myslila jsem, že už ani nejste mezi živými«, vytýkala trošku professorovi a tento tušil hned, že se v hlase jejím chvěje něco jako utajovaná vnitřní bolest, jako tlumený vzlyk umdlené duše.

Tázavě zahleděl se na mladou paní, jejíž oblá, sladká sic, ale bledá tvář obestřena byla jakýmsi závojem tiché truchlivosti. Stiskl jí upřímně vyhublou ruku, již mu podala na uvítanou.

»Žiji pořád, milostivá, žiji všecek jako samotář, život individua s mnohým nespokojeného,

M. PIRNER.

STUDIE.

neklidného, bádajícího a hledajícího to, co by život můj dovedlo k cíli aspoň jakéhosi uspokojení. Připadám si pořád nehotový, necelý, jako neusazený kámen, který větrá na úpalu slunečním a pod deštěm nepohody a čeká, až přijde nějaký milosrdný stavitel a zasadí jej na určité místo, aby vyplnil svůj účel.«

»Ach, jděte mi s účelností života! Chtěla jsem také žít účelně a hle, dnes vede se mi právě tak jako dříve. Ale prosím, posaďte se, pane professore, snad se na chvíli zdržíte, než přijde můj muž.«

Sama posadila se naproti Staňkovi a povzdychla z hluboka. »Co jsem se natěšila! Vstupovala jsem do života tohoto s mnohými nadějemi, doufajíc, že v něm naleznu porozumění, budu-li jen dobrou ženou a zatím — vám se tím svěřuji, jinému bych si nezasteskla — dočkala jsem se jen hrubého nakládání, násilí, potupy a výčitek.«

Staněk potřásl jen hlavou, hledě mlčky brzy na mladou paní, na jejíž rtech třásl se bol, brzy na podlahu a s podlahy zase na mladou paní.

Pak, vida, že by měl něco říci, pravil:

»Vyplňujete aspoň svůj úkol ženy, s klidem ženy a to vám stačí.« Nevěděl v tom okamžiku vycítil-li to, co řekl, jak byl zaražen a překvapen. Přece však ještě pokračoval: »Trpíte, milostivá, trpíte, an víte zajisté, zač trpíte, uznávajíc, že jste tím sama vina. Podrobujete se tomu osudu, vždyť i v resignaci člověku lze žít dosti pokojně.«

»Jest to trpká pravda, že jsem to sama zavinila. Hledala jsem lásku, kde jsem jí nemohla očekávat.«

»Přec není vše ztraceno; oplatíte zlé dobrým dle vůle mravouky Kristovy a až budete matkou —«

»Matkou!« zavzdychla Anežka, v zápětí toho slova se však zapýřila a odmlčela se...

»Odpusťte, že jsem si požalovala,« pokračovala po chvíli, »nemohla jsem to déle snést, jak mne to dojalo a svíralo u srdce. Matce požalovat si nemohu, znáte její stav, Olga je pryč — a proto vidíte, to co jsem vám chtěla říci nejdříve, na to bych byla málem zapomněla. Včera nám psala Olga, jako již po kolikáté, a ptala se opět po vás. Zda-li prý se na ni již nehněváte? Prosí za odpuštění, pro tu hrubou její po-

známku. Já nevím, oč se tu jedná. Vy prý ji však snad omluvíte, že se k vám tak nešetrně zachovala. Děkuje prý vám za mnohé vaše slovo, za mnohou radu a lituje prý své umíněnosti, která ji nutila, aby vás neposlouchala, když jste ji vedl k dobrému.«

»Uznávám rád, že má snad Olga dobré srdce,« řekl pan professor suše, chtěje odvrátit pozornost Anežčinu od své osoby a ptal se: »Nu a jak se daří Olze ve Vídni?«

»Nevím, co si myslit mám o její povaze. Píše vždy tonem veselým, skoro až čtveračivým, zdá se mi však, že vidím mezi těmi řádky slzy a sledy nespokojenosti s životem. Čím dále, tím těžší a těžší chmůra zdá se zavěšovati se na její péro.... Není to již ta Olga, ta drahá, upřímná sestřička moje, která mně svěřila otevřeně všecko, u mne hledala útěchu, kdykoli se její mladé, bujné srdéčko bouřilo!.... Není to více ona...« A paní Hovorková se zamyslíla... »Píše také, že se má vdávat, nějaký prý starší pán se o ni uchází, dvorí se jí, kytice posílá a do divadla ji vodí...«

»Nu tedy —«

»Nechce se mi to nějak líbit. Olga je příliš důvěřivá a povolná, příliš ohnivá a lehkomyšlná.«

»Ale také neopravdová a povrchní a to ji snad uchrání před svůdcem.«

»Bojím se více o její duši, než o tělo. Vy jí neznáte. Vy jste s ní nikdy nehovořil tak, abyste mohl poznat hloubku její duše. Olga nebyla duše mělká, která by se vymykala vši mravnosti a dovedla se bez otřesu svědomí oddati zlu. Olga je příliš jemná v nejvnitřnějším svém myšlení, než aby byla s to snést sebe slabší otřes, který by snad hrozil její duši. Její duši dovedou zlomit, ale nikdy ohnout.«

»Pak by bylo na vás, milostivá paní, varovat ji dokud čas a odstranit všecko zlo, které ji ohrožuje.«

»Umínila jsem si, že se s vámi o tom poradím a věděla jsem, že mi budete svou vzácnou radou pomocen. Dopíšu jí ještě dnes, aby raději přijela zpět a vyhledala si zde nějaké přiměřené zaměstnání. Tady bych ji měla na očích.«

»Snad by Hovorka zaopatřil slečně nějaké místo při nějakém úřadě. Má různé známosti.«

»S ním nic není. Ani byste neřekl, jak se ten člověk změnil. Jiného nezná než hru v karty, celé večery prosedí v hospodě. Hraje vášnivě. To jedině ho těší, domácnost je mu odpornou.«

»Proč se tedy ženil?«

»Chtěl mít dobrou kuchařku a pracovitou ženu.«

»Ale vždyť se zdálo, že je šťasten.«

»Abych vám vypověděla všechno, jsem mu nyní solí v očích. Ani knihy mi nepřeje, která byla mým jediným společníkem vždy. Viní mne z lenosti, spatří-li mne u knihy. Zabývám se ráda vědou a hledím získati toho, v čem jsem zůstala po zadu; hledím se poučovati — nemohu za to, je to snad má nemoc — ale i to mně vytýká, že to nerad vidí. Žena patří do kuchyně a nikde jinde není místa pro ni. To mně opakuje stále. A rcete mi upřímně, co mne má poutat, jsem-li na ten úzký domov odkázána, v němž muže vítám jako nevládného hosta, v němž nemám ničeho, co by mne sílilo a zušlechťovalo než trochu těch knih! Dříve jsem měla aspoň družnou duši v sestře, teď odpírá se mi vše, odpírá se mi i to, po čem nejvíce jsem toužila, odpírá se mi — rodina. Že prý by nám děti jen překážely.«

Mladá paní nemohla se zdržet, aby se nevěřila se vším, vidouc účast na tváři Staňkově, vedena k němu zvláštní důvěrou . . .

Staněk mlčel, nevěděl však, co by řekl na potěšenou mladé paní, která s takovou nelíčenou sdílností, s takovou prostou důvěřivostí otevřela před ním svou sbičovanou duši.

Viděl rány pohany na bledé skrání její rdíti se v krupějích smrtelného potu, cítil lítostivost její slzí, deroucích se ze zastřených očí, ale neznal pomoci Zde viděl, že je vše u konce.

Studený pot stál mu v silných krupějích na čele, když opouštěl pokoj, v němž vyslechl bol sklíčené duše, pokoj, v němž strávil menší část svého života studií a příprav, jež dosud neviděl ukončeny, aby mohl s klidem hleděti ve tvář bídy a utrpení a říci: Hle, i já jsem resignoval na vše a jsem kliden. Hledej v klidu i svoji útěchu! . . .

II.

Rukou dáním musil professor slíbit Anežce, že se k nim častěji teď podívá. Odkládal však

návštěvu ze dne na den, doufaje, že se snad časem vše k dobrému změní. Jak od známých vyzvěděl, bylo to skutečně pravda, že se Hovorka oddává hře v karty. Znal jej již dávno jako vášnivého hráče, již z dob studií, ale že by se byl pustil ve hru s takovou náruživostí neměl ani za možné. Stal prý se z něho karbaník, hrál tajně i hry hazardní a oddával se i pití.

Pátral po pohnutce a našel ji brzy. Hledal ji v onom nesouhlase citů muže a ženy, které zvlášť ostře se odlišovaly u Anežky a Staňka. Ona zdála se onou sensitivní duší, která se chvěje při každém hrubším zvuku zlobou nebo nevolí vyvolaném, duší ušlechtilých přání a choutek jemných, tíhnoucích k požitkům uměleckým, unášenou od hrubého, materialného k oblastem mystického snění, povznešeného nad všednost. On byl opět hrubý materialista, chtivý požitků tělesných, ven a ven sobecký a žádostivý, nesnášlivý a rvavý. Znal jej dávno. Nerad se viděl pokořeným, poníženým, ale sám od jakživa jevil se panovačným a za každou cenu hleděl si uhájiti svou superioritu mocí a výmluvností svou, kterou i Anežku upoutal. Duše druhu Anežčina, oddaná, spokojená s málem co do potřeb životních, ale naproti tomu živá a žádostivá duševních vůní a požitků, nemohla obstát před nadvládou panovačnosti, surovosti, nedbající věci rozvoje duchového.

Hovorka byl člověk hrubé prakse, nestarající se o citovou výchovu, o ono spodní vlnění v duši, nespokojené s obecnými vědomostmi, nabytými ve škole, žíznicí po nových dojmech a obrazech neznámých.

»Zde by ovšem »nemohly kvéstí růže« — soudil Staněk, zaměstnávaje se v duchu s parallelou těchto dvou různých bytostí.

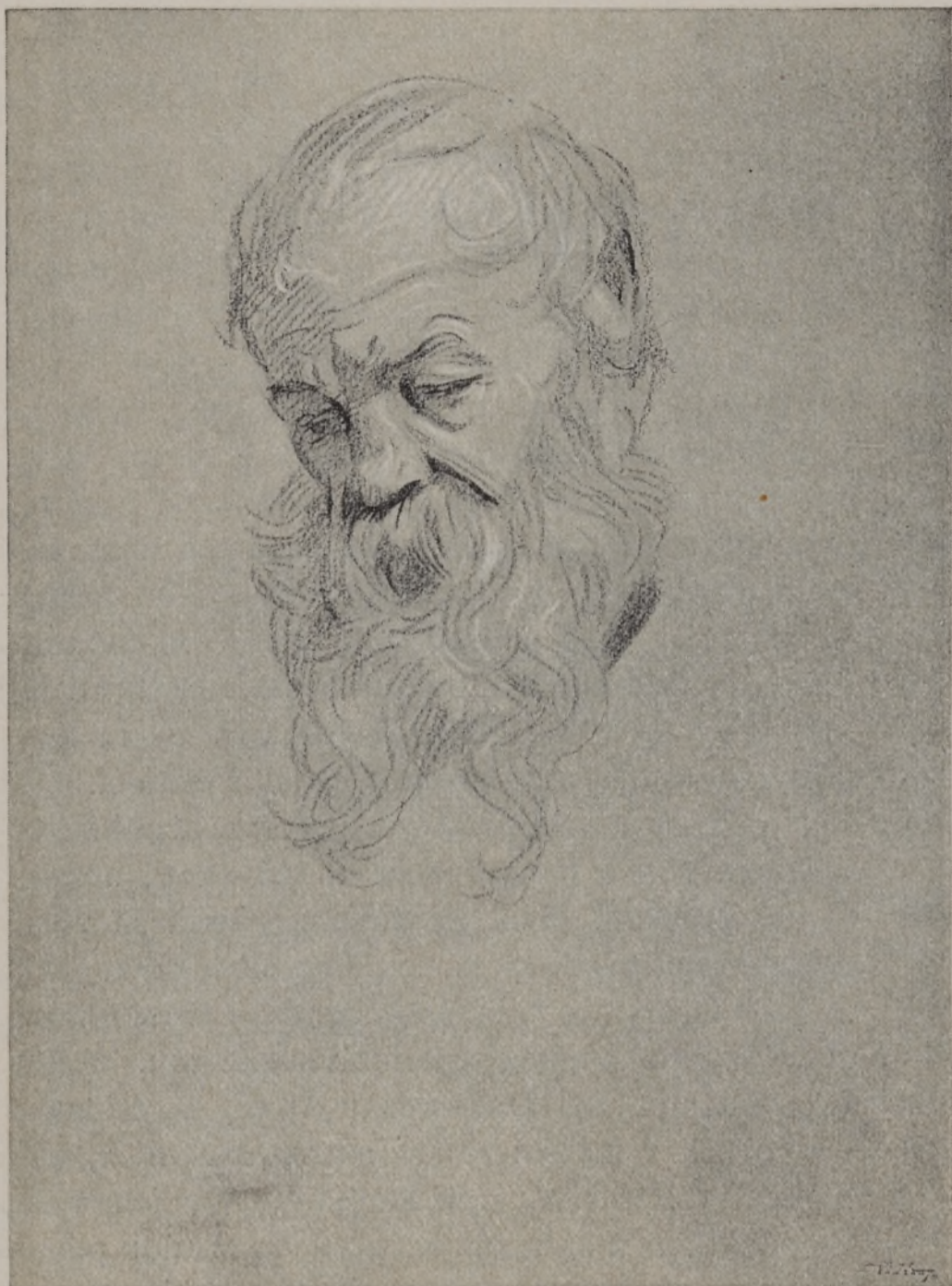
A tato poznání odpuzovala ho od prahu jich domu, jemuž přál sice všeho dobra, ale v jehož příští štěstí nevěřil.

Až opět náhoda uvedla ho do ulice Žitné.

Šel tam na pohřeb.

Matka Anežčina zemřela marasmem i uznal za svou povinnost, stisknout ruku známým v soustrasti . . .

Při tom setkal se opět s Olgou. Jak se za ten rok změnila! To nebyla ovšem již Olga, usměvavá dívčinka, plná bujných, ale jisté dě-

M. PIRNER.

STUDIE.

tinských nápadů a rozmarů, viděl v ní teď dámu jemné krásy, ale odpuzující výstředním vkusem v oblékání a jakousi uvolněností v pohybech.

Stála před ním jako na kothurnu nádhery a připadala mu jako nějaká maitressa se svým bohatstvím kypícího poprsí, se svou záplavou červeného líčidla na tvářích, svými jemnými voňavkami, skrytými v záhybech její šatů, se svým úsměvem grisety. Zdála se mu cizí. Nepřestával se jen divit, jak se mohla změnit v tak krátkém čase. Za jediný rok, za tak krátký jediný rok!

Nedávno bylo u ní aspoň trochu studu, dnes zdála se zapomínat na toto ženské, co se tak cení u bytostí jejího rodu, mluvíc v blízkosti mrtvoly matčiny s bravurou lehkých ženštin o plesích ve velké Vídni, o nastávajícím masopustě, k němuž prý dostane pozvání se všech stran atd.

Viděl v ní démona smyslnosti, kterou u ní postřehl již před rokem, jenže tenkrát zavitou, zatajenou nádechem panenského lesku, přirozené vůně mládí a čistoty a která jej odpuzovala od této dívky, jejíž první mládí bylo tak slibně vykvetlé a tak lákavé svým prostým kouzlem.

Zdála se mu zrozenou pro lepší věc. Zatanula mu v mysli jeho jako malé děvčátko z těch dob, dávných, ze šťastných dob studentského horování... a dnes?.. Namlouval si, že to tušil, a v duchu činil sobě výčitky. Snad by se byla změnila, odvrátila od těch choutek, kdyby ji byl vyslechl a k sobě připoutal. Cítil spoluvinu při jejím klesání. Snad by se byla dala později jako žena přesvědčit o potřebě vzdělání duševního, neutuchajícího, žádostivého pokračování. Bah! utěšoval se však. Žízeň po požitcích vyléčí se těžko knihou a prací. Je to nemoc houževnatá, která chorého celým životem pronásleduje a odvrací jej od poznání viny. Je to polyp storamenný, zatnuvší ssavá ramena svá do těla zdravého a tučného.

Když počaly obřady pohřební, ocitl se Staněk sám v koutě předsíně a sledoval smuteční obřad zadumán a zasmušen.

Anežka, která seděla u hlav rakve, pozvedla se s bolestným vzlykáním a podepřela se o sestru, která se k ní přidružila. Bledá tvář její bolestí zmučená tiskla se v mysl Staňkovu, drtíc led jeho citu a vyvolávala jeho soucit, jenž tlačil se slzou i v jeho oči.

Byl obrazem tím hluboce dojat. Bylo mu, jakoby měl odsud odejít. Oči všech zdály se čísti v jeho tváři, že je více než známým této rodiny. Báł se, aby nezaslechl snad někde něco, co by jej nebo rodinu tuto uráželo. Olga nebyla mu přec ničím víc a Anežka byla vdána. On byl jen svědkem osudů této malé rodiny, ničím více.

Pohlédl ještě jednou plaše s Olgy na Anežku. Výmluvné oči této setkaly se s očima jeho, jakoby mu děkovaly za jeho soucit. Pohledy ty činily jej neklidným.

Bylo mu, jakoby měl utéci těm pohledům a nohy mu ledovatěly. Chtělo se mu ještě jednou stisknout ruce všem, ale proč jen ti lidé kolem

se na něj tak divně dívají? Opustil síň smuteční a šel napřed, šel napřed ven, chtěje se vmísit v zástup dole čekající.

A když šel po schodech dolů, zaslechl hovor dvou sousedek:

»Škoda jí, té mladé paní pro toho surovce!

Taková dobrá, tichá duše! Dříve měl alespoň strach před matkou, ale teď, teď ji ubije. Včera tam byl zase rámus. Vláčel prý ji po zemi, jak byl rozzuřen . . .«

Professor zastavil se, nechtěje sluchu svému věřit. Pak zrychlil krok a ubíhal domů . . .

(Příště konec.)

FR. KAVAN.

Z JARA.

KRONIKA. — Nová Praha a zachování starobylého rázu. — V starých kolejích? — Kdo nám ručí nyní za podniky úpravy Prahy? — Komise a obecní representace. — Činnost jednotlivců a činnost komissí. — Umělecká komise. (Konec.)

Větší díl zpráv předem vytknutých oznamuje činnost a podnikání směřující k takovým pozměním Prahy, které dobře srovnati nelze se snahami po zachování starobylého rázu města. Činnost zamýšlená nejen že pozmění vzhled města v nejdůležitějších částech, ona citelně se ho dotkne i tam, kde námi i cizinou vyhlášen byl za záviděníhodný, ona dotkne se i pohledů, při nichž nikdo nikdy snad nepřál sobě změn z obavy, aby změnami takovými zrušeno nebylo kouzlo z minulosti na nás dochované, které snadno mizí pod ne-

umělou a bezcitnou rukou. A že obavy takové jsou zvláště nyní důvodny, vysvítá z bližšího přihlídnutí k tomu, čeho máme býti v době nejkratší svědky.

Může přispěti snad obezdění a krásné nynější stromy ničící značné zdvižení ostrova střeleckého ke kráse Prahy? Může k němu přispěti značné zdvižení nábreží malostranského do výše stávající části nábreží a domů Jechentalových? Může přispěti k zvýšení krásy Prahy zastavení tohoto nábreží čtyřpatrovými činžovními domy, které zakrývají mají malebnou část Malé Strany, domy které by zvětšeným měřítkem popředí zmenšily dojem i těch částí Hradčan, které by jejich střechami a komíny zakryty nebyly? Může přispěti ke kráse Prahy sbourání malebných domků s podloubími na východní straně malého náměstí staroměstského a změna náměstí tohoto na širokou ulici, a pomůže tu vzhledu ulice této třeba i

nádherná moderní radnice, mohli bychom pro ni zapomenouti půvabného nynějšího pražského zákoutí? Pomohla vzhledu zeleného trhu nádherná tržnice vystavená na místě podlouhí rohového, jehož litují kdož je znali? Prospěje smutnému zádumčivému vzhledu Vyšehradu prokopání a tunel? Pomůže vzhledu Letné rozkopání a roztržení na dva mostem spojené sady?

Podivno, že přes to, ač nikdo netvrdí a nedokazuje a dokázati nemůže, že změny tyto zvýší krásu Prahy, přes to, že dokázati nelze, že by podniky tyto byly nevyhnutelné pro hmotný zájem obce a našeho lidu, přes to, že je zřejmo, že nikdo nefedruje podniky ty mimo nejbližších interessentů, jejichž zájem jest přirozený stejně jak nepřirozené jsou nároky, aby se prováděly podniky tyto za obecný peníz i tam, kde obci a veřejnému zájmu jimi poslouženo není, podivno že přes to vše tajné družiny přivádějí je ve skutek. Bylo by to možné, kdyby nebyla na straně jedné úplná ignorance, na druhé pak, při čilém zájmu o veřejné otázky, nezvratná, ničím neotřesená jistota, že co není důvodné, z čeho prospěch obecný vyplynouti nemůže, přes zájem interessentů ze jmění obecného se neprovede. Jen takto lze vysvětliti tu zamlklost oproti zjevům, které poněkud působí změny širšími kruhy nepředvídané a jimi nežádané. Není-liž tu povinností všech, kdož veřejně působí, není-liž tu povinností zástupců obecního, není-liž tu povinností reprezentace obecní a zemské, aby o každé důležitější změně náležitě vždy bylo uvažováno obsažně a důkladně, aby veřejnosti tajeny nebyly veškeré pro i proti ní možné důvody a námítky, aby tak občanům umožněno bylo utvořiti si náhled a určité mínění správné. Stačí v případech těchto pouhé oznámení, že ta a ta komise se odbýváti bude, stačí prostá zmínka: městská rada, sbor obecních starších povolila náklad na sbourání, na vystavení, na upravení budovy, ulice, nábřeží, náměstí, aniž by plány pro úpravu tuto vystavěla a poplatníkům umožnila, aby za včas poznali, co za jejich peníze obec poříditi zamýšlí.

Řekne se mi, že naivním by bylo žádati, aby obec více v příčině té dělala než činí, že i naše listy denní, týdenní, měsíční naše revue v příčině té více činiti nemohou, než činily a činí, že vůbec by se ani neodporovalo, aby se o věcech těchto před jejich provedením známost šířila více než se děje. Nu kdo tomu i přisvědčí, že je vše tak, jak býti má, že je naprosto zbytečno, aby se do záležitostí těchto pletli i lidé mimo úzký kruh vrchnosti obecní, že jest to věcí zástupců občanstva, odborníků a úředníků, ten jistě, že předpokládá a předpokládáti musí, že za věci ty, které z majetku veřejného se provádí a majetek veřejný mění, někdo závazně zodpovědnost bere. Nu a kdož jsou ti, jež za věci úpravy Prahy zodpovědnost berou? Jest to v přední řadě sbor obecních starších a městská rada; lze těmto korporacím vůbec bráti zodpovědnost za věci, které vzhledem ku úpravě Prahy se provádí, lze žádati právem od zaměstnaných stérými záležitostmi zástupců obce, aby sledovali záležitosti, které vyžadují podrobného prostudování a všestranného uvážení, které při zvláštní organizaci, jež trvá na radnici pražské, (snad i na jiných radnicích), vůbec jest členům sboru a rady těžko možným? Kdož sledují schůze a jednání zastupitelstva obecního, dávno pozbyli důvěry, že by větších otázek mohlo býti ve schůzích těch hrubě jen dotčeno, čas a činnost pánů

stačí sotva k těm mnohým, nejbližším, drobným, denním, populárním záležitostem, o nichž nejsnázeji a nejpohodlněji lze mluvit; kde třeba jest studia, vědomostí a znalostí, tam objeví se buď zamlklost aneb často až hrůzné povídání, při němž na váhu padá ne tak podstata věci, jako to, za čí věc ta jest považována, zda jest mlado- nebo staročeskou, zda záležitostí toho neb onoho.

Nespravedливо by bylo žádati od zástupců obecních, aby vedle toho mnohého drobného zaměstnání, kteréž sebou jejich hodnota občanská přináší, ještě se věnovali studiu a uvažování otázek podstatou svou rozhledu jejich vzdálenějších. Nepodceňujeme význam drobné potřebné denní činnosti, však jisto jest přece, že nezbytně je třeba starati se též o věci větší a důležitější. Kdo o ty starati se má, kdo je při nich zodpovědným přijde-li k jich provádění? Jsou to snad úředníci, a ti z placených odborníků, jichž činnost celá jest tak závislá od zástupců obce? Mohou oni vměšovati se do otázek, z nichž pověstná naše stranickost činí s obdivuhodnou dovedností věc té neb oné strany, mohou tak činiti v důvěře, že obhájí dobrou věc, mohou tak činiti bez obav, že jim to eventuálně zlomí i vaz. Jest přece, známo, že rozhodují representanti obecní o jich postupu, někdy téměř i o jich bytí a nebytí? Nelze tudíž často ani v úřednictvu a placených odborných silách obce míti záruku za vhodné provádění důležitých podnikův obecních. Zastupitelstvo obecní má k ruce různé odborné komise, z nichž v otázkách dotýkajících se úpravy Prahy návrhy činí komise assanační, technická, komunikační a umělecká. Která z nich jest nám zárukou za účelné a krásu města neničící úpravní podniky? Každá o sobě, aneb všechny pospolu? Jest mezi nimi dorozumění a shoda, společný postup, vhodné rozdělení činnosti? Kdo nám odpovídá ku př. za konečný assanační plán? Všechny za všechny jeho stránky, aneb každá zvláště za jednotlivé z nich, assanační za zdravotní jeho doporučitelnost, komunikační za vhodné spojení, umělecká a technická za vhodnost jeho jinakou? Co jest zárukou, že i nejsprávnější náhled některé z těchto komisí bude uplatněn, vždyť jsou ony jen poradními? Mají komise tyto žádoucí a k tomu povolané zástupce a zastánce v radě městské a sboru obecních starších? Mají vůbec žádoucího s těmito matičnými korporacemi spojení? Jest výsledek a konečné ujednání o postupu v té neb oné záležitosti opřen o přesvědčení všech těchto komisí, anebo některé z nich? Ve které příčině té, a v které oné? Jest možno děliti záležitosti úpravy tak, aby otázky účelného plánu po stránce komunikací vyřešeny byly komisí komunikační, otázky jiné, pak zdravotnickou, uměleckou a technickou? Při této mnohobylosti, jak je vůbec žádoucí postup možným? A nevíme-li již jakým způsobem jest o věci úpravy Prahy postaráno, kdo nám ručí váhou svého přesvědčení, jména, vědomostí, vlastenectví, lásky ku Praze za veškeré obci podniknuté práce, jimiž se vzhled Prahy mění? Jest tu odpovědným starosta města, representant všeho občanstva, a to alespoň za kroky důležitější. Tažte se starosty, tažte se předního zástupce obce, může-li vzíti zodpovědnost za ně. Nevíme, zda neřekne, že těžce, že by sice rád vše ovládl, že však k tomu času není, že se mu mnohé při velikém rozsahu obecní působnosti z rukou vymyká, a že odkázán jest zvláště ve věcech směru jeho vzdělání vzdále-

nějších spoléhati na přesvědčení jiných. Nu a kdo tedy jest za věci ty u nás zárukou?

Kdyby bylo pro věcné záležitosti obecní intensivnějšího u nás zájmu, kdyby časopisy věnovaly pozornost záležitostem těmto, kdyby obecní zástupitelstvo neb jeho komise šly za pevným přesvědčením, kdyby dovedly s náležitou opravdovostí náhledy své zastávat, širším kruhům srozumitelnými učiniti, za ně vítěziti, aneb v případě že by s nimi padly, kdyby dovedly v následnících svých je uplatniti, tu ovšem mělo by občanstvo plnou záruku ve svém zástupitelstvu a v komissích z něho anebo jím vzešlých. U nás tomu po našem soudě není. Činnost našich komissí je pevnými zámky před veřejností uzamčena, tak že to někdy i zdání vzbuzuje, že té činnosti vůbec není. Uvědomování širších kruhů není u nás obvyklým. Strany, koterie a osoby ve vládě na radnici rychle se střídají, a při vzájemné nevraživosti jest o vydatnou činnost pokud jde o vážné, důležité úkoly, které uskutečniti nelze rázem v některém období, špatně postaráno. Vládou nové strany, nové koterie nemožnou se stává činnost nejzáslušnější osob ke straně nenáležících. Udržování stran provádí se ústupkováním, kterémuž ústupkování neubrání se ani poradní sbory odborné.

Kdyby širší kruhy inteligence zasvěcovány byly do otázek důležitějších zájmu obecního se týkajících, pak by jistě přestalo to jisté buntování, kteréž naznačiti lze takto: My bychom sice chtěli toto, jelikož však vy tomu nechcete, uděláme to takto. Slyšíte pak omluvy: My (ku příkladu komise) jsme chtěli to neb ono, oni (rozuměj zástupcové obce) však tomu nechtěli. Soudili byste, že v případě vážného věci pojmání přijde k rozporu, že komise se poděkuje, uplatní a sdůvodní své názory před veřejností, časopisy o věci pojednají, náhledy se vymění a vytríbí — a věci se prospěje. U nás tak nebývá. Věci se neberou tak opravdově, náhledy se rychle mění, obhajovati je přispěti k jich porozumění, k tomu náleží určité pevné přesvědčení a především statečnost, která zřídka osobně prospívá, výhodnější je zavděčující se diplomatika vzájemných ústupků. Je-li v politisování způsob takový snad prospěšný, nelze jej doporučovati ve vážných záležitostech jiných, zejména však ne při otázkách té podstaty, jakými jsou ony úpravy Prahy.

Nemůžeme zatajiti, že se bojíme o osud Prahy čím dále tím více. Ku veřejnému nahlédnutí vyložený opravený assanační plán vzal nám poslední naději, že nastoupen bude v příčině úpravy Prahy směr vážnější a opravdovější; když po dlouhých, měsíce trvajících úvahách jest ve věci té takový výsledek, což je možno ještě očekávati? To jest tedy výsledek činnosti komissí technické, assanační, komunikační a umělecké, jimž přece náleželo starati se o konečnou náležitou úpravu plánů assanačního obvodu? To by svědčilo, že jest snad přece jen pravdou, že jediná hlava při rozhodování o nějaké věci svede více, než hlavy mnohé, aneb snad správněji, že v jistých poměrech a dobách je tomu tak. Jsme již tak vychováni, že není součinnost v jistém směru více možnou? Nedovede se několik lidí dobré vůle, nadšených a obětavých, lidí vedených společnou touhou za vyplnění jistých cílů spojití se ku práci důležité? Neklameme se, když myslíme, že to kdy bylo vůbec možným? Kdož veškery ty otázky zodpoví? Vadí snad při součinnosti více osob

příčiny, kterých při činnosti jednotlivců není? Slušelo by o tom uvažovati a příčiny ty si uvědomiti. Srovnejme jen výsledek činnosti některé celé komise s výsledkem činnosti jediného jejího člena, na př. činnosti umělecké komise a jejího člena prof. J. Kouly. Nepopíratelný byl úspěch jeho myšlenky na prokopání Letné. Návrh ten objasněn byl členům zastupitelstva obecního, znázorněn ve »Světovětoru«, doporučen předním našim denním listem, spolkem architektů a inženýrů, objasněn v klubech městských i předměstských. A čemu děkuje návrh tento za svůj úspěch? Pouze své hodnotě estetické, komunikační, finanční? Ohledně prvních sám navrhovatel neoddává se illusím a poslední by byla výhodou jen pro ty, kteří by náklad na prokopání Letné samy nenesly, jinak by jistě soukromé konsortium Letnou již dávno bylo prokopalo. Čemu tedy přičísti sluší zevní úspěch ten, které pomůcky tu spolupůsobily? Pomůcky ty byly zcela jednoduché a doporučitelné. Navrhovatel dal vytisknouti v mnoha exemplářích svůj návrh s náležitým odůvodněním, rozšířil jej rozděláním mezi členy zastupitelstva obecního, populárním učinil jej uveřejněním ve »Světovětoru«, přednáškami v klubech, jiní pomohli upozorňováním v denních listech. O věci se mluvilo, spolek architektů a inženýrů nemohl nevšimnouti se návrhů redaktora dlouholetého a zasloužilého svých zpráv, a spolek, v němž akce pro úpravu Prahy tak těžko klestila si porozumění, zcela snadno přesvědčil se o výhodnosti prokopání stráně letenské a nákladného průkopu přepásání mostem, a doporučil, aby nákladný projekt ten obec pražská provedla.

Nechceme podceňovati velkolepost podobných návrhů, však snad i komise umělecká učinila některé pro obec výhodné, třeba že ne tak velkolepé, přece zajisté neméně důležité návrhy; o který z nich se starala, jako se staral její člen o návrh svůj? Který návrh svůj dovedla učiniti známým stejně jako on? Který ze svých návrhů uveřejnila v rozšířených listech, o kterém v klubech a spolcích mluvili členové její? Který veřejně i soukromě objasnila, jak to činil čile a neunavně prof. J. Koula? Neodporučovaly by se dovolené pomůcky takové k vystižení žádoucích cílů? Co tomu brání? Což nemůže umělecká komise přesvědčením svých členů státi za svými návrhy, jako stojí s láskou přímo otcovskou prof. Koula za myšlenkou a návrhem svým? Nemohla by postaviti za svoje návrhy osoby svých předních členů, jak to učinil v příčině prokopání Letné prof. J. Koula za návrh svůj? Umělecká komise jest jistě častěji matkou pěkných návrhů; nemohla by stejně mateřsky starati se o jich provedení, jak to činí otcovsky vynikající její člen? Co učinila doposud v příčině důležitých svých návrhů na upravení Malé Strany osobním jednáním svých členů? Co učinila v záležitosti této i jiných, kteréž provedeny nebudou bez takové činnosti? Žádati takovou zvýšenou činnost od umělecké komise, jest snad smělé, však jisto jest, že jinak sotva v daných poměrech bude tím po čem při ní bylo touženo. Bez veliké a pronikavé práce nepřemůže veliké obtíže, které vzrůstají každým otálením.

*

Česká kniha a české vazby. »Národní Listy« přinesly v těchto dnech zajímavou, pěkně psanou zprávu pana dra Vrat. Kučery o současné výstavě lipské. Jedna část zprávy té nás zvláště zajímala; jednala o vynikající na této saské

výstavě skupině knihvazačské. Pisatel radostně, ba zdálo se nám, že i s pýchou zmiňuje se o tom, že v kolekci jedné z prvních lipských firem vystaveny byly nádherné vazby na knihy české, tak na př. vazba na památné, jak praví, dílo o českoslovanské výstavě národopisné a j. více. Přiznáváme se, že nás zpráva tato nepotěšila a zdá se nám, že i na jiných místech objevilo se něco blízkého studu: soudíme tak z vysvětlivky, která po zprávě té v Národních Listech následo-

doma pořídití vazby ani na dílo o českoslovanské výstavě národopisné? Což se divíte, vy nevšímaví? Nevíte, že desky na veliké dílo: »Čechy« hotoví se stále v Lipsku, nevšímáte si na koupených neb objednaných knihách, že vazby jich označeny jsou firmou německou z Lipska, Drážďan anebo z Vídně? Nenapadlo vás, že celuloidová vazba anthologie Vrchlického jest výrobkem cizím? Vždyť je nabízená vám vazba na dílo o velikém Čechu, jehož heslem bylo »Svoji

K. L. KLUSÁČEK.

vala. Denní zprávička ta prozradila, že prý tentokráte nebyl objednatelem v Lipsku český nakladatel, nýbrž továrna pražská, firma knihvazačská, a že za podklad vazby na českou knihu cizí firmou vystavené sloužily výkresy v Čechách pořízené. Napadlo nám, že by bylo zajímavé zvědět, kolik českých knih bez nákrešů domácích obdrží do roka vazbu z ciziny; zjistiti to nebylo by snad zvláště obtížno, a jistě že by to bylo pro nás nemálo poučeno. Mnozí se asi věcem těmto podíví a otáží, jak věci ty jsou možny. Zvláště nynější doba národnostního rozvášnění poměry ty podivně osvětluje. Nestáčíme vlastními silami ani na vazby svých knih, ani ne na obal pochybné často ceny a nevalné vzhlednosti? Není lze

k svému a vždy dle pravdy« fabrikována též cizí firmou dělníky německými, ne-li z Drážďan, tedy z továrny Scheibeovy ve Vídni. Ostatně dávno již mohli jste si na fakta takto zvyknouti, prohledněte jen tlačené a tištěné vazby na díla předních básníků českých ať již Nerudy, Svatopluka Čecha, Elišky Krásnohorské, Karoliny Světlé a j. a j. a shleďte, že když i nebyly celé objednány v cizině, že málo jich bylo pořízeno bez pomoci dílen a rukou německých; vždyť i ty dětské knížečky, co kladete o vánocích pod strom svým dětem, zavázány jsou do obalu v Němcích pořízeného. Jak mohou těšiti vás kniky české takto zavázané, jak dovedete na stoly bytů svých rozkládati často křiklavé, fabriční cizí.

ty vazby? Svádí vás ke kupování jich láce? Omlouvá naše knihkupce a nakladatele ohledy na vaše kapsy, když předkládají vám české knihy ve vazbě cizích velkozávodů a továren? Přejete-li si v příčině té býti poučení, přislouchejte jen tichým rozhovorům knihařů pražských, hleďte však, abyste nebyli pozorováni, jinak ztlumí hlas: neradi by prozradili, že panu nakladateli při každé vazbě jde o získání 100 až 300%, a kyne-li kdesi v cizině zisk na jednotlivé knížce

stvo vyhazovati bude peníze na práci cizí, která vzniknouti nedá těm, třeba jednoduchým a prostým, přece ale půvabným vazbám, které jsou více než práce řemeslná, jimiž pyšnily se knihy české dříve, a jimiž se pyšní opětně v Anglii a jinde moderní kniha. Známý jsou učiněné u nás k tomu náběhy. Víme, že někteří spisovatelé čeští, Zeyer, Kvapil, Hermann a jistě i jiní, se zálibou nechají vázati knihy svoje do starých pěkných látek a stuh vložených do obrub kožených, víme,

VINAŘSTVÍ. — ZAHRADNICTVÍ.

o halíř větší, že bez ohledu odvrátí se od knihařů domácích.

Za pomoci našich (jak se často praví vlasteneckých) nakladatelů sotva asi oděje se kniha česká rouchem domácím, odpovídajícím umělecké hodnotě a české podstatě její, neujmou-li se české knihy ti, jimž je ona milým druhem, kdož lásku k ní mají, zůstane vazba její vždy jen fabričním neslohovým aneb sprostě a křiklavě vyfintěným obalem, bez smyslu a půvabu, nad níž jistě vždy sympatičtější jest jednoduchá řemeslná, pevná vazba, v jaké vázány byly knihy z první polovice tohoto století. Neujmou-li se české knihy čeští spisovatelé a umělci, potrvá dlouho ještě vláda té bezduché, fabričné, neslohové, křiklavé, cizí šablony a obecně-

že někteří z umělců neuspokojují se razítky cizími, kterými naplněny jsou dílny knihařů pražských, a že kreslí pro knihařskou razítku vzory původní, známe celou řadu pokusů, které však doposud nevnikly do skříní knihkupců, kde jak se zdá, není místa pro vazby od oněch továrních, většinou německých se lišící a to proto snad, že výhodno jest hovětí vkusu obecnstva, to jest tomu vkusu, který obecnstvu tovární výrobou a nakladateli první vnucen byl. Pražské knihvazačství má již takovou průpravu, že ku uskutečnění dobrých českých vazeb schází vlastně jen jemně cítících objednatelů, vždyť i v dobách minulých známé krásné a umělecky dokonalé vazby vznikly obyčejně podobným způsobem.

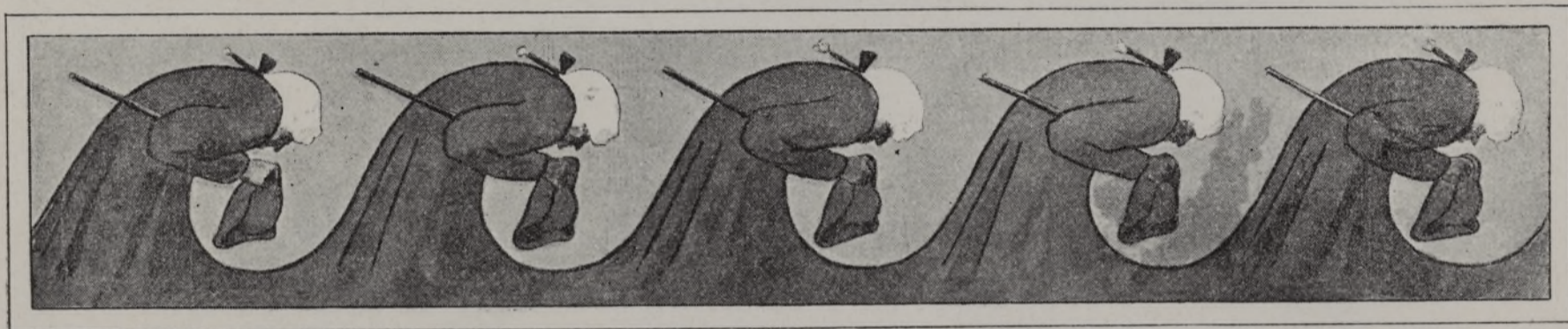
Nelze při příležitosti této nevzpomenouti umělců starších, kteří knihařům pražským návrhy na lepší práce pořizovali. Volné směry otisknou pěkný návrh Jos. Mánesa na České perly v r. 1856 tištěné a některou z vazeb B. Wachsmanna. Knihovna pana Vojtěcha Lanny chová mnohé pěkné původní vazby z dílny K. Špotta dle návrhu arch. Jos. Schulze, který v oboru tomto před lety byl velmi činným. List náš milerád uveřejní reprodukce vazeb původních a jistě že by čtenářům našim bylo radostno poznati, že i české knize někdy dostává se lepšího roucha.

*

Sjezd »Nového života« svolán byl K. Dostalem Lutinovem na den 25. t. m.; na pořadu byly rozpravy: O Františku Seraf., jako reformátoru církve (P. F. M. Zavoral).

O vývoji a cílech našeho hnutí (P. K. Lutinov). O mysticích a Arn. Hellovi (P. S. Bouška). O ideálu křesť. umělce (Frant. Bílek). O sociálních námitech v katol. umění (P. Valoušek). O otázce ženské (sl. Rozsypalová). O katol. divadle a dramatu (P. Holeček). O katol. hudbě (P. E. Paukner). O bohatství a hloubce naší liturgie (O. Tauber). Sjezd byl čteně oblesán a navštíven. Nás zvláště zajímaly při sjezdu vyvěšené náčrty sochaře Bílka, který v zanícených slovech své přednášky dal výraz svému náboženskému přesvědčení. Té bídě a těch neblahých poměrů, které zavinují znešvařování našich kostelů méně než řemeslnými výtvarnými malířskými i sochařskými, dotkl se mimo program P. S. Bouška. Litovali jsme, že v programu jednání na věc tak důležitou, vedle ostatních, zapomenuto bylo.

S.

ZPRÁVY UMĚLECKÉ.

JUL. SOBOTKA.

— Josef Mat. Trenkwald, malíř (narozen v Praze r. 1824), r. 1865 ředitel malířské akademie Pražské a od r. 1872 professor akademie výtvarných umění ve Vídni, zemřel 28. července t. r. u Vídne v Perchtoldsdorfu ve věku 74 let.

— Alfons Mucha. Pařížský umělecký list »La Plume« věnoval několik posledních svých čísel krajanu našemu Alfonsu Muchovi, přinášeje o něm článek — více causerii než kritické ocenění — a řadu reprodukcí jeho prací, v Čechách, bohužel na mnoze dosud neznámých. Mucha objevuje se zejména ve dvou směrech: jako ilustrátor dějin — a jako komponista nádherných affišů. Nelze nám na tomto místě více, než poukázatí své čtenáře, by opatřili si levné sešity »La Plume«, z nichž i přes nevalnou půvabnost úpravy nabudou zajisté patřičného obdivu pro práce Alfonse Muchy.

— Světová výstava v Paříži roku 1900. Na jaře a v létě letošního roku konány schůze umělců českých za tou příčinou, aby o světové výstavě v Paříži umění české vystaveno bylo ne jako podnes roztroušeně mezi ostatními pracemi umělců Rakouských, nýbrž jako s a m o s t a t n ý oddíl v rámci umění celé říše. Schůzí těch účastnila se větší část umělectva pražského, jež jednohlasným usnešením dožádala pp.: Hynajse, Koulu, Lišku, Roštlapila a Suchardu, aby o akci ve prospěch české výstavy se starali a vypracovali žádost k ministerstvu obchodu, v níž by obsaženo bylo následující: Umělectvo české, jsouc si vědomo své hodnoty a síly, žádá: 1. aby byla povolena zvláštní česká umělecká sekce v umělecké komisi centrální, která bude míti uměleckou výstavu rakouského oddělení na starosti, odpovídající významu českého umění jeho velikostí a ceně; ta zasedala by jak ve Vídni při všech poradách přípravných, tak v Paříži při vlastní práci na výstavě. 2. aby posuzování českých

uměleckých děl nestalo se cizími činiteli nebo dokonce ne-umělci, kteří by pro zvláštní typické zjevy a ráz umění našeho porozumění neměli, nýbrž silami domácími, od umělců českých zvolenými. 3. Aby mu bylo možno vystaviti kolektivně, ovšem v rámci všeho umění celé říše. 4. aby bylo podporováno finančně týmž způsobem, v té poměrné výši, jako jiné toho druhu sekce. — Žádost tato byla skutečně vypracována a po usnešení předcházejících schůzí předložena k podpisu i těm čelným pánům umělcům, kteří se dosavadního jednání sice nesúčastnili, ale o nichž se myslelo, že ve společném postupu v zájmu českého umění minima svého spolupůsobení t. j. podpisu neodeprou. Leč stalo se nocočekávané: svého podpisu odepřeli téměř všickni pp. professoři na c. k. akademii umění, čímž representace celého českého umění stala se neúplnou. Proto také od další akce — proti hlasům několika umělců — sankviniků — upuštěno. Společné representování umění českého na výstavě pařížské takto pohřbené nahrazeno přičiněním vlády representací jinou, již dáno jméno »prager kunst«. Ona totiž ustavila po-boční komisi, sestávající z předsedy hrab. Buquoi, dále malíře Brožíka, soch. Myslbeka, arch. Ohmanna a p. V. ryt. Lanny.

— Ku sboření kostelíka sv. Karla Boromejského. Denní listy přinesly krátkou noticku: »C. k. místodržitelství zaslalo pro městské museum několik snímků fotografických kostela sv. Karla Boromejského, jež hodlá erár v nejbližší době sbořiti. Sluší podotknouti, že toto umělecké dílo Dienzenhoferovobude odstraněno z nařízení ministerstva kultu a vyučování, do jehož oboru spadají záležitosti, týkající se zachování uměleckých památek — — —« Konečný osud kostelíka Karla Boromejského tedy rozhodnut a veškerá zodpovědnost za to uvalena na ministerstvo kultu

a vyučování. Bylo by však záhodno zvědět, či spolupůsobením dojde ku zboření této stavební památky pražské, kdo tu rozhodoval? Odporovali ji ke sboření páni konservátoři pražští aneb professorský sbor české techniky sám? Náleželo by témuž, aby vše objasnil a veřejnosti důkaz podal, že není pravda to, co pověst praví, že jedině on ministerstvu odporučil zboření kostelíka, jakožto méně cenného díla Dinzenhofferova. Očekáváme pevně veřejnou odpověď, jinak nezbude než pověst tu bráti za pravdu.

VÝSTAVY.

— Mezinárodní umělecká výstava v Drážďanech 1897. Podívat se letos na internacionální výstavu do Drážďan je opravdu velmi doporučení hodný a zajímavý výlet. Výstava nepřekvapí sice tak velkým počtem věcí prvního řádu, jako spíše vysokým normálem vystavených prací a znamenitým uspořádáním; a zvláště v tom ohledu je pro nás poučná mnohými analogiemi, které vypadnou však téměř všechny v neprospěch našich domácích výstav; liší se drážďanská expozice nejen podmínkami vnějšími, ale i vnitřním uspořádáním ve svůj prospěch od výstav rudolfských.

Velký výstavní palác za městem v Grosser Garten, zbylý od loňské zemské výstavy, byl velmi obratně upraven k novému účelu. Ve 22 výstavních sálech, z nichž žádný nepřesahuje rozměry velkou síň rudolfskou, ve velké dvoraně je umístěno — a to velmi pohodlně a vkusně — více než 1300 vystavených předmětů, rozdělených podle národností; asi polovina věnována cizině, polovina umělcům domácím.

Cizina je ovšem zastoupena výhodněji. Nejlépe se prezentují hned první sály, Amerika a Francie, zastoupená řadou prací první třídy, z nichž mnohé nejsou právě nové, ale zajímavé tím, že podávají jakýsi malý přehled francouzského umění za poslední desítiletí.

J. Bastien-Lepage se znamenitou, ač dnes již jaksi ztemnělou krajinou z Damoillers, vzorem důkladného provádění, při němž přece nikdy neztratil jistou širokost machy, jeví se i na této menší práci jako nepřekonaný a nepřekonatelný mistr a vzor.

Dagnan-Bouveret vystavuje dvě malé plein-airové studie a malý obrázek Krista v Gethsemaně; v tom mluví k Vám sice více básník než výtvarný umělec; obraz nevnučuje se bravurní technikou ani skvělým koloritem, ale ten bolestný, vyčítavý pohled Kristův hledí na Vás z monotonního rudého pozadí tak výmluvně, že cítíte, jak by obé jen odvádělo pozornost divákovu od toho, nač umělec hlavní váhu položil.

Courtois zastoupen dámským portraitem zvláště v kresbě výtečným, Boldini dvěma neobyčejně živými a duchaplně traktovanými pastely (portret Verdiho). Zcela odlišný od předešlých, ale nemálo zajímavý jest Aman-Jean, jeden z předních zástupců francouzské moderny, se svým dámským portraitem (v katalogu pod názvem »Alleen«). Není to příroda, co zde vidíte, ale vše podáno s tak vybranou noblessou a celkový ton obrazu tak příjemně působí na oko, že mile rádi zapomínáte a odpouštíte, že umělec místo živé dámy představil Vám vlastně starý gobelin, vybledlý do delikátních tonů.

Mnohé slavné jméno bohužel slaběji zastoupeno, na př. jindy tak Carriere ve svých, jakoby zastřených a sešereňných portrétech.

Gandara libující si jako předešlý v úplném přítmí, z něhož toliko obličej a ruce zobrazeného děvčete zřetelněji vystupují, dovedl ke svému prospěchu při vší měkkosti zachovati jistou pevnost kresby, tak že nepůsobí tak přízrakově jako Carriere, který, zdá se, úplně zapomíná, že vlastně chtěl zobraziti skutečnost.

Claude Monet zastoupen třemi obrázky, které jakož i obrazy Pissarovy a pastely Degasovy stěží dovedou vyhověti měřítku, jaké jsme na jména takového zvuku klásti uvykli. Rovněž slaběji zastoupen Raffaelli, ani jeho kytice, ani »Notre Dame« nedovede zvláště rozehráti.

Za to bez výhrady obdivuhodni jsou dva Seveřani: Ole Brasen s přímořskou krajinou, kde zrovna oči Vám přecházejí, hledíte-li do žáru nízko stojícího severního slunce, v jehož paprscích několik šedých racků na břehu mořském si hoví — a Bruno Liljefors, malíř zvířat; jeho divoké kachny, táhnoucí skrze rákosí; to je tak znamenitý kousek, že se může nejlepším věcem výstavy po bok postavit.

Stejně obdivuhodné věci čekají nás ve vedlejších Americkém sále: Dva alžírské motivy Bridgmanovy žhavých harmonií, Pearce a hlavně Hitchcock a Harrison jsou zlaté hřeby výstavy. Hitchcock vystavuje »Útěk do Egypta« a obraz »Mezi tulipány«, zakoupený pro galerii. Zvláště tento poslední obraz je obdivuhodný. Takové vystižení jarního slunce, které hraje po zeleni, oblévá měkce obrysy rozkošného holandského děvčete a svítí na bílých a žlutých tulipánech, to je něco dokonalého, a při tom všechno podáno s lehkostí, která je diváku přímo nepochopitelná. A obdiv se jen stupňuje u jeho souseda Harrisona. Vystavuje čtyry obrazy, dvě mariny, jednu večerní náladu a pozdní večer na jezeře, kde se nahý hoch po loďce převáží, všechny podivuhodné; divák němě stojí před jeho obrazem, a čím dále naň hledí, tím více cítí jakési tajuplné kouzlo, které nechává jej úplně zapomenouti, že stojí přece jen před malovaným plátnem, ne před skutečností. Vše jiné vypadá suše a barvotiskově vedle takového mistrovství.

Ještě několik výborných kusů i při letmé prohlídce uhoří do oka. Hned v následujícím sále 4 výtečné krajiny od E. Clause, plné vzduchu a světla, znamenitý podzimní motiv od Courtense, Bisshop, Israëls. V italském oddělení zajímavý je Segantini, který svou methodou jediný z vystavujících pointillistů dělá dobrý dojem.

Do oddělení ciziny patří také velmi zajímavé ukázky zařízení pokojů (vystavuje Maison Bing v Paříži); jeden velmi originalně dekorovaný od Besnarda velikými panneaux, krajinářskými to motivy v kresbě i barvě stylisovanými, a dvěma v barvě skvělými obrazy. V dalších pokojích vodní motivy mistrně malované od Thaulova, Cotteta, kresby od Jeanniota tvoří s nábytkem a nádobím, zajímavými to ukázkami moderního uměleckého průmyslu od Bigota v Paříži, celek velmi harmonický.

Velká expozice Meuniera, belgického »Milleta dělníků«, vykazuje hlavně ve skulpturách věci opravdu hodné tak čestného názvu.

Chloubou anglického a skotského oddělení, z cizích posledního, jsou krajiny skotské školy (Paterson), »sv. Jiří« od Waltera Cranea, dobrý námořnický genre od La

Thangue, neobyčejně měkce malované růže a narcissy od Stuart Parka a skulptury od Framptona.

Sály domácí nestojí ovšem na výši ciziny, která posílá vždy jen výběr nejlepších věcí, ale i tam je celková úroveň (pro nás nezvyklé) neobyčejně vysoká. Kýčů tam neuvidíme mnoho.

Znamení interieury vystavuje Kuehl, dvě pěkné večerní nálady Strobentz; ze slavných jmen Klinger ne sympaticky malovaný akt »Pramen«, Stuck »Svědění«, ze starších Lenbach, Leibl ani Böcklin — až na zajímavé dámské portret machou od ostatních věcí jeho zcela se lišící — vystavenými pracemi nesplňují napjaté očekávání. Uhde má 3 obrazy z Kristova cyklu (»Kázání na jezeře«), Liebermann, Menzel, Skarbina, Dettmann, Hofmann, Trübner věci své pověsti přiměřené.

Také Rakousko má v tomto oddělení svůj sál, který však drží trochu na nohou jen několik mrtvých mistrů: Müller, Pettenkofen, Matejko a sochař Tilgner se dvěma velmi charakteristickými portrety.

Z Čechů vystavuje jediný Schwaiger starý, výborný akvarel »Rybcoul«.

V posledních sálech vyniká Kalckreuthův už ze Seceesse známý obraz »Stáří«, a hlásí se k slovu mladá škola z Worpswede, německého Barbisonu.

Ve skulpturách pozoruhodné věci vystavuje Frémiet, (člověk z kamenné periody), Lambeaux z Bruselu (obrovská sousoší zápasníků a opilých bacchantek), Rivier, Rodin; Khnopff, známý symbolista, který vystavuje několik nepochopitelných pastelů, má zde pěknou dívčí bystu z kolorovaného mramoru.

Charpentiera, nádobí, skřínky na psaní a t. p., ozdobené rozkošnými, nad obyčej měkce modelovanými reliefsy.

Velmi dobrým dojmem působila na nás ta výstava, ale když se utišilo první nadšení, mnohá paralela s pražskými poměry a mnohá trpká reflexe se vnucovaly naší mysli. S trochou závisti pozorovali jsme to elegantní uspořádání, obrazy v jedné, nejvýše ve dvou řadách, aranžované tak, že jeden druhému neškodí a nezabíjí, to tlumené světlo, které tak výborně nechá vyniknouti intencím autorů — A u nás?

Vzpomeňme si: sály přečpané, obrazy u stropu, půl dne slunce praží na jednu, půl dne na druhou stěnu a ničí efekt řady výborných věcí pro rozptýlené světlo vypočtených — a pomoc by byla tak snadná: jen všude u stropu bílé závěsy, a proti přeplnění jen vzítí tak přísné měřítko při přijímání jako v Drážďanech, a hned by z 1200 čísel zbyla jen třetina, a ta by si hravě našla místo.

A když jsme tak prohlíželi cedulky: »zakoupeno pro galerii, zakoupeno pro slosování« a viděli, že koupeny samé vskutku dobré věci, ani jeden kýč: jak nevzpomenout na to, jak se u nás děje v té věci!

S nesmyslnou »rovnoprávností« koupí se vždy na jednu věc českou jedna německá třeba sebe slabší, pro galerii kupují se věci à la Max-Ehrlerová, ačkoli tam řada jiných českých a lepších lidí, zvláště mladších schází (a co je za-

stoupeno, ku př. Marold, to darovalo ještě ministerstvo). A z cizích mistrů? Máme v galerii strašného »Orfea a Euri-diku«, ale svého času E. Clause, téhož Clause, kterého koupila brzo potom gallerie v Berlíně a letos jinou práci gallerie Drážďanská, toho koupiti se krasoumná jednota neodhodlala. A rovněž vystavovali v posledních letech u nás ze známých jmen Carolus Duran, J. P. Laurens, Lavery, Shannon, Thaulow, Skarbina, Dettmann, Keller, Hofmann a jiní, ale do gallerie se nedostali, tam bylo místo jen pro několik více než ob-skurních německých mistrů. Kdo as nese vinu na tom, že se i ta malá summa, kterou společnost vlasteneckých přátel umění na koupě věnuje, takovým způsobem vyplývá?

Ale v tom nevězí celá vina. Jinde existují vlastenecké spolky a nadace, ze kterých se obrazy (n. b. dobré obrazy) pro galerii kupují, a od umělců objednávají, jinde objednává i sám stát, ale u nás z celé spousty vlasteneckých korporací a neméně vlasteneckých jednotlivců nevěnuje (až na vzácné, nesmírně vzácné výjimky) nikdo na umění groše. Na umělci se žádá v zájmu českého umění nesmírná, nemožná obětavost, ale vzájemnou povinnost tomu umělci aspoň existenci opatřit, tu u nás nikdo necítí.

Než na té hořkosti, kterou jsme si my požitkem otravovali, není věru vina drážďanská výstava; ta poskytne požitků dosti, aby se mohl výlet do Drážďan letos s dobrým svědomím doporučiti.

SOUTĚŽE UMĚLECKÉ.

— Výbor pro uspořádání výstavy architektury a inženýrství r. 1898 v Praze, vypisuje konkurs na plakát, který jednoduchým a rázovitým způsobem má vystihnouti účel výstavy. Velikost bez obmezení formátu stanoví se maximálně na 1 m², barevné skizy buďtež provedeny nejméně v poloviční velikosti. Ceny za skizy: I. cena 400 korun, II. cena 200 korun; počtené zůstanou majetkem výboru. Provádění bude zvláště honorováno dle dohodnutí. Lhůta do 15. září t. r. Do poroty dožádání jsou pp. Hynais, Pirner, Ženíšek, arch. Koula a Roštlapil. Dodatečně bylo nám sděleno, že nápis výstavy po případě nemusí být umístěn ve předepsané ploše, nýbrž může být přidán nahoře.

— Zemský výbor král. českého vypisuje veřejnou soutěž na podání skizz soch hrabat Kašpara Šternberka a Jindřicha Clam Martinice pro Pantheon budovy mu-sejní. Sochy provedeny býti mají v bronzu ve velikosti 2 m. bez plinthy. Skizy provedené přesně v 1/6 dodány buďtež do 31. prosince 1897 do 12. hodin v poledne podacímu protokolu zemského výboru společně s ofertou, obsahující cenu modelu v sádře odlitého ve velikosti přirozené, cenu druhého sádrového odlitku, jakož i lhůtu potřebnou ku provedení modelu. Konkurovatí mohou umělci v království rození. Ceny vypisují se na každou ze skizz jedna prvá 300 zl. a jedna druhá 150 zl. Porota sestává z předsedy: Jiřího knížete Lobkovicze, zástupce zemského výboru posl. Karla Adámka, dále z umělců arch. J. Kouly a P. Schulze, soch. J. V. Myslbeka a Ant. Poppa.

Listárna redakční.

Dopisy neodpovídáme. — Rukopisů nevracíme. — Zásylek nedostatečně frankovaných nepřijímáme. —

Jan Zv. Oš. — *Jindř. M.* — Neuveřejníme. — *Sl. E. V. K.* Díky. — *J. L.* (Studánka.) Bude otištěno. — *Poděbrady:* Díky. Přejde však patrně až v příštím ročníku. — *Hic.* Díky. Bude otištěno co nejdříve. — *Guth.* Neuveřejníme, ale pokračujte. — *Bed. Ch.* Vaše verše trpí chorobou většiny básní, redakci zasílaných: nepřirozeným traktováním citu. Řádky různé délky, bez rýmů, bez rytmu, bez obsahu, přeplněné jen nejhledanějšími obrazy křiklavých, pokud možno cynických barev, nejsou ještě moderní básní. — *Fr. Rániš.* Cit upřímný, ale forma slabá — a teprve tou stává se cit uměním.

Spisy redakci zaslané.

Z nakladatelství Grossmanna a Svobody v Praze:

Viktor Dyk: **A porta inferi.** Cena 60 kr. Málo který mladý básník — zejména v letech posledních — podal nám ve své první knize verše tak cenné, jako Viktor Dyk. Bylo by na snadě říci, že jeho sbírka procitěných a umělecky na mnoze hotových prací v záplavě básnických pokusů poslední doby nás překvapila; ale není tomu tak, nepřekvapila, neboť věděli jsme o V. Dykovi, že on konečně opět jednou jest silným a svérázným talentem básnickým, a těšíme se na druhou jeho knihu, kde tyto vlastnosti zajisté teprve vysvitnou, kde odhodí ještě těch několik, při první knize nezbytných cizích stop. Téměř každá z básní v knize Dykově obsažených jest radostným důkazem, že přichází kdosi nový, silnější a svých nových cílů jistější než jeho předchůdci. Upozornujeme vřele na knihu tu, ladné úpravy, kterou mladá nakladatelská firma šťastně zahájila svou činnost.

Z nakladatelství J. Otty v Praze:

J. S. Turgeněv: **Novina. Asja.** (Ruská knihovna sv. XXVI. Cena 1 zl. 30 kr.). Plno překladů dobrých prací kyne nám ze všech stran. Při tom zapomněli jsme trochu na záslužný podnik Ruské knihovny, která přináší překlady poměrně levné a pravidlem dobré, což bohužel o překladech z jiných jazyků nelze často říci. Svazek XXVI. Ruské knihovny vrací nás opět ku četbě Turgeněva — a myslím, že

málo který spisovatel tak mile znovu a znovu nás vábí ku četění, jako Turgeněv. Vychování moderní četbou, dovedeme teprve nyní oceniti jeho dobré stránky, jimiž vítězně se staví po bok ruským velikánům literárním.

Ad. Heyduk. **Nové cikánské melodie.** (Cena 50 kr.)

Ad. Heyduk. **Ptačí motivy.** (Cyklus I. II., cena 54 kr., cyklus III. IV., cena 42 kr.)

V cizině — zejména v Německu — byli poslední dobou s jásotem jako proroci nové, svěží poesie pozdraveni básníci, kteří po úpadkových básních moderních, přesycených nervosou, zasáhli opět přirozeným slovem v struny svých citů. I v našich listech vyznělo trochu ohlasu německých kritik a naše literární mládež, horujíc o nově objevených hvězdách, zapomněla skorem, jakým velikánem proti těmto byl na př. náš Neruda či třeba Boh. Jelínek a jiní. Četba básní Heydukových jest zajisté velmi poučnou pro ocenění toho, nač zapomínáme doma, obdivující se témuž v cizině. Sladce zvonivý tok veršů Heydukových usnadní snad cestu pro pochopení doby jeho tvoření a třebas báseň jeho neuspokojí duši moderní — přec srdce upřímné často před ní zvolá: mea culpa!

Časopis společnosti přátel starožitností českých v Praze. Red. Jan Soukup. — Ročník IV. — Nákladem společnosti. Vychází čtyřikrát ročně a zasílá se členům společnosti zdarma. Obsahuje řadu cenných článků a vhodných kreseb. Doporučujeme.

Slanský obzor. Ročenka musejního spolku ve Slaném. Red. Ant. Ctibor. Ročník V. Cena 60 kr. — Pečlivě sestavená publikace, pro kulturní dějiny města cenná a důležitá. Všecka česká města měla by vydávati ročně knihy dle tohoto příkladu, který jest spisem nepoměrně cennějším, než živořící listy krajinské.

Naše Morava. List věnovaný veřejným otázkám. Vychází v Brně, dvakrát měsíčně. Red. Jarosl. Tůma. Roční předplatné 4 zl. — List formou zevnější podobou vinohradskému »Času«. — Obsah bohatý a zajímavý. Na první pohled nejnápadnějšími jsou články, jimiž prakticky v život uváděn »zjednodušený časopis«. »Naše Morava« — dle prvních čísel — zaslouží hojného rozšíření i mimo Moravu.

České Granáty. Illustrovaný časopis prstonárodní. Vychází v Praze dvakrát měsíčně, předplatné 4 zl. Red. Frant. Göbl-Kopidlanský.

Nákladem a péčí spolku »MANES« vyšly:

Mikuláš Aleš.

Díl I. Práce předmětem historie se dotýkající.

Díl II. Pokračování dílu I., různé ilustrace a práce dekorační.

Díl III. Národní písně a říkadla.

Jednotlivé svazky prodávají se po 2 zl. Původní plátěné desky na celé dílo 1 zl. Celé dílo v původní vazbě 8 zl.

Předplatitelé »VOLNÝCH SMĚRŮ« obdrží

Listy z Palety

(vydané roku 1894)

za sníženou cenu 50 kr. Objednávky vyřizuje administrace »Volných Směrů« nebo pokladník spolku J. Štenc v Praze II., Plavecká ulice čís. 13.